
REVISTA LITERARA

APARE ODATA PE LUNA.

Director :

IOAN RĂDOÎ.

Redactor-Administrator :

TH. M. STOENESCU

ZI DE AUGUST

— *Prietenului și camaradului meu de liceu Ioan Rădoî* —

Departa de București, între două dealuri de care se agață satele ca niște rëndurele de strașinele caselor, se deschide gura frumoasei văi cu apa Plăvița pe mijloc, riū limpede ce izvorește tocmai din muntele Crestat și ce se duce printre un zăvoiū de plute și de salcii argintii îngânând șoapte vesele pêne la locul unde face un cot spre miază-zi spre a intra între zăgazurile de la moara pitarului Stămbulachie. Apa, pătrunde atuncea supt o leasă de sălcii ce se împreunează cu totul pe de-asupra ei, iar strênsă între zăgazuri, dênsa, se adâncește și tot de o dată, pare a se immobiliza; fața ei, își pierde nuanțele strălucite pe care soarele le fulgera peste undele gongonitoare, o liniște taġnică străbătută de fioare rēcoroase se lățește supt frunze, și o melancolie maiestuasă predominnește neturburată. Puțin mai la vale, se află ênse, moara, iar dinaintea ei două țġrani încovoiați de greutatea sacilor ce descarcă dintr'un car, se opintesc cu înjurături de cruci pe buze și cu credință nestrămutată în

suflete. Morarul, ridică în sârșit stăvilarele, apa mult timp contenită, se repede între jghiaburile verzi de mucigaiu, apoi, de la înălțimea lor se sparge pe roți cu zgomotul surrupărei, se macină, se prefăce într'o spumă albă ca a laptelui și reia ce-va mai jos cursul ei liniștit.

Malurile acestei ape ce pe unele locuri devin țermuri cu nesip alb și mărunt amestecat cu țeplici de aur și argint, pajiștele ce se desfășoară dincolo de riū pênă în poalele dealului din dreapta, conturile depărtate ale acestui deal, casele sătești ce se zăresc pe coastele lui, coperișele de tinichia de la câte-va clopotnițe, licăritoare supt cerul albastru al unei zile de August, iar dincoa de Plăvița, în poalele dealului din stânga, biserica comunei Stămbulești, stolurile de porumbieii albi ce dau ocol îngurluindu-se turnului ei de scânduri înnegrite de ploaie și de vreme, se împreunează într'o armonie desevîrșită întocmind toate la un loc cu multiplele lor nuanțe, triste sau mai vesele, bătătoare la oichi său mai dulci, un fel de raiū pământesc ce schinteiază pe acest petec de natură sănătoasă cu verdeața și cu cerul nemînjite încă de fumul nici-unei locomotive.

Cu priveliște pe această vale fermecătoare, colț de idilă antică, albește la jumătatea dealului din stânga casa cu foișor de zid a pitarului Stămbulachie, iar pe coastă în sus, se urcă spre dînsa, ulmii uriași cu frunzetură măruntă și deasă, prunii călugărești cu poame galbene, prunii comuni ce se încovoie supt roadele lor albastre sau roșcate, duzii prăfuiți, nucii cu foi late și cu umbră mirositoare. Amestecați în acelaș asalt, pe care natura ajutată de om pare că'l dă dealului, câți-va corcoduși, doui sau trei vișini, își ridică frunțile cât pot ca să își facă loc la soare printre suma de copaci trufași, își înfig rădăcinile cleștoase în pământul povîrnit dar bogat și rêsar din bălării supt formă de trunchiuri său

de creci noduroase de supt a căror coajă pleznită, muștul unei vîete prisoselnice se scurge zilnic.

Jos de tot, supt coastă, licărește oglinda de argint a unui iaz zmălțuit pe locuri de verdeața lumei de frunze ce'l privește din deal, însângerat pe altele de moțurile purpurii ale trestiiilor, înpestrîțat pe margini și chîlar pe mijloc de flori de apă, trandafirî plutitori, unii cu petale albe, alții cu petale galbene ce se rotunjesc ca niște cuiburi și ce se mișcă încoa și încolo în voia celei mai ușoare adieri. Printre aceste flori, boul-bălții, insectă cîudată cu cântec monoton dar răsunător, țîștește de-un sfert de stînjen în sus sau descrie în fața apei și cu o iuțea ne-pomenită semi-cercuri orizontale ce se încrucează în diferite puncte.

Odată cu vegetațiunea uriașă a copacilor, a pomilor și a bălăriilor ce asaltează curtea boierească, se urcă zilnic spre dînsa și spre deal în sus cântecul tainic al frunzelor, suspinul firelor de iarbă, dinpreună cu toată poema de glasuri, eczalată de vîetuitoarele ce mișuesc printre stufurile de leuștean, de izmă și de cimbru înflorit, printre lumea albă și galbenă a mușăcelului, printre grupele liliachii ale moțurilor de curcan, ale laptelui de cuc, cu nasturi de aur, ale garofițelor mohorite ca sîngele său pembe ca roșeața unei fete mari, flori de câmp ce nasc și mor cu aceeași aspirațiune : De-a se urca, de-a se înmulți, de-a cuceri generație cu generație dealul întreg, culmea radioasă.

Această tendință generală amerință din ce în ce mai mult gardul curții, dînsul șovăiește supt presiunile cotropitoare, cîți-va dintre pîrmaci au căzut deja supt mușcăturile rădăcinilor, un număr dintre cei-l-alți, găuriți de insecte, apesați de trunchiuri, stau să cadă, și, dacă pitarul n'ar pune s'e i se dreagă înprejmuirea în fie-ce an, toată vegetațiunea de pe coaste, valea întregă, ar nă-

văli înăuntru, ar umple curtea cu orgia ei de frunze, de arbori, de flori și de rădăcini, ar urca pe ziduri, ar face se dispară casa cu aceeași înleznire ca gardul și s'ar uni cu prunăria din dos ce 'și desfășoară mersul ei urcător, tot în sus, mereu în sus!

Stămbulachie ênse, nu este om care se îngăduiască o asemenea violare de domiciliu fie ea cât de poetică : Așa a moștenit el, casa și moșia de la părinții lui, așa vrea să le lașe fiului său, iar de această părere este firește și grăsulia cucoana Paraschiva, respectabila sa soție.

Pentru acest cuvânt, cu toate că amândouă bătrênii știu că, fiul lor Costică, care de vre-o două săptămâni 'și-a sfîrșit studiile luându-și licența în drept, are să se întoarcă peste câte-va ceasuri, dênșii, își vîd de treburile obișnuite ca și cum inima nu le-ar tresări de bucurie, ca și cum singurul copil ce le-a dăruit Dumnezeu pe vreme de bătrênețe n'ar fi așteptat cu cel mai mare neastêmpêr.

Cu toate aceste, din vreme în vreme, pitarul părăsește prunăria din dosul casei în mijlocul căreia, flăcâi și fete scutură pomii, grămădesc prunele întocmind cu ele mo-vile albastre sau brumării. În neliniștea ce'l coprinde atunci, Stămbulachie, se urcă repede în foișor, la oîchianul și se uită lung spre drumul cel mare. Cucoana Paraschiva, din cubnia unde priveghia bătutul putineielor l'a vîzut cu coada oîchîului, și, mică și grasă cum este, gîfăind, a urcat scara dupe el.

«Par'că vîd ceva, îngână dênse trăgêndu-și rêsufarea cu greutate, dar tocmai colo, departe, de la deal de moara Sêrbului, în dreptul plopilor din hotarul Virteștilor».

Stămbulachie, cu o batistă vîrgată, își șterge sudoarea de pe frunte, de pe capul său pleșuv, neted și lucios ca un pepene verde, își apropie din nou de oîchian, oîchii căprii de-asupra cărora nu se mai află de cât vre-o câte-va fire albe ce se zbîrlesc în dreapta și în stînga și se

uită de la deal de moara Sêrbului în dreptul hotarului din Vêrtești.

Pe drumul cel mare nu se plimbă ênse, de cât praful ridicat de un vânt báltăreț, praf ce se încolăcește în spirale și o pleacă de-a lungul drumului în vêteje albe ce aleargă unele dupe altele ca bețele unei rêschitorî în mișcare.

Stămbulachie își lasă oîchianul, își șterge iar sudoarea de pe frunte, cucoana Paraschiva coboară în argea ca să vadă dacă s'a naintat cu țesutul scoarțelor, și el, se întoarce în ogradă.

Fetele, în lipsa lui se lăsaseră de cules pentru a se zbegui cu băieții ce le înbrânceau ori le puneau cu de-a sila pe genuchi în' vreme ce alții scuturau din creci o ploaie răpănitore de prune. Si roadele gogonețe alunecă între cămășile desfăcute, se duceau de-a lungul piepturilor pirlite, se opreau între sinurile pietroase, cu gidelături nebunatici, cu șirelicuri idilice, dau naștere la mici țipete ce colorau și mai mult vorbele virile ale flăcăilor cu sânge ars de soare și cu musculatură încordată.

La vederea pitarului al cărui halat de stambă galbenă cu vergi samaniî filfăia umflat de vânt, toți și toate se puseră de iznoavă pe lucru, flăcâii reîncepură să scuture pomii săi să se cațere printr'ênșii, fetele își reluară copăile, se apucară să le umple iar, să le descarce grăbit peste movilele ce se măreau ca prin farmec, cu toate că, pe supt cămăși, o nădușeală potopitoare le prididea de la suptiori în jos și le scâldea pêne la călcăie în sudoarea întremătoare a muncii.

Și pe când pitarul, trecea de la o grupă la alta, prunele urmau să răpănească, paserile speriate își părăseau cuiburile ascunse în ulmii ce înbătrâneau de mai bine de o sută de ani în fundul ogradei, iar vântul báltăreț ondula pe deasupra pomilor ducând către pădure miaz-

mele aquatice, germeii fermentării trestielor căzute și ai plantelor moarte.

În vremea aceasta, Trana a Stanchiî, fată de trei-spre-zece ani, scutura un prun ce creștea mai la o parte, dar fiind-că roadele ne-coapte bine, nu cădeau destul de iute, ea, zglobie și veselă, se urca între crecile lui măcar că vântul îi luase pe de desupt cămașa și fusta răsfrângându-i-le în sus de-și se vedeau pulpele și genuchiî.

Supt prun, Niță al dascălului, dănac de opt-spre-zece ani care se făcuse călărăș cu schimbul de poftă, pasă-mi-te că'i pusese gândul, că'i toca verzii și uscate, îi spunea c'a dovedit într'unul din ulmi un pui de mierlă alb; Trana frumușică de pica, cu gropițe la colțurile gurii dar cu trăsurile încă de copil, se uita pe furiș la el, îi arunca câte-o căutătură dogoritoare în care se amesteca umbra unei temeri nedefinite, îi răspundea că nu'l crede, rîdea, îl lovea cu prune în cap, îi azvêrlea prune în sin, lăsa câte una să'i pice drept în gură, iar el, o prindea din zbor, o crăpa supt presiunea albă a dinților său o strîngea între buzele lui roșii cu mustăți mijitoare pene ce o desumfla ca pe o boabă de strugure de toată zeama coprinsă în voluptoasa ei carnațiune.

Acest joc ținu cât ținu, dar fiind că dênșii vedeau că toți prunii dinprejur s'au cules și că rămăseseră singuri, ori fiind că se simțeau înbrânțiți unul spre altul, se pomeniră mergînd allături printre urcușurile și coborișurile ogrăzii. Și unde le erau mințile numai ei știu că în loc să se îndrepteze către părțile de unde veneau glasuri, se duceau, poate pe ne-gândite, către ulmii seculari printre care măceșii și stufurile de porumbe se înșirau ca un gard viu.

Trana a Stanchiî, fetica de trei-spre-zece ani, ar cam fi vrut ce este drept să se întoarcă 'napoi, ênse Niță al dascălului îi trecuse brațul pe dupe mijloc, își apropia o-

brazul arzător de al ei, îi șoptea în urechile despre multe și se jura pe lege că puiul de mierlă nu este născocire, că are glas de privighietoare, că este alb ca zăpada, că trebuie să fie vre-o ursitoare ce s'a schimbat în pasere și că își are cuibul într'o creacă a ulmului ăl mare.

Trana pe de o parte da din cap, pe de alta, credea, cu toate că de ce se apropia de măceș și de ulmul cel mare, inima începea să 'i zvicnească și un fel de frică, frig și căldură, o năpădea de toate părțile; ênse glasul lui Niță se făcuse dulce-dulce, brațul lui o strângea tot mai tare, buzele îi suflău pe obraji o dogoreală nespusă și măceșii erau aproape, ulmiul vijăiaū supt vânt, iar într'ênșii, șuiera o mierlă și cânta o privighietoare.

Și când amêndouî se făcură nevêzuți, crecile ghimpoase date o clipă la o parte, își reluară locul obicinuit, deasupra lor, răgacii reîncepură se zboare și să zbêrnăiască, martorii fericiți ai tainei ce se împlinea, ai sărutărilor sêlbaticelor ce uiau vinețeli pe grumajii, ai furtunei arzătoare cu descărcări electrice și cu convulziuni supreme.

În cele-lalte părți ale prunăriei, aceiași răpăială și a-celeași glume rêsăreaū dintre pomii sgăcinați, dar de astă-dată, Stămbulachie nu mai vedea ce se petrece, flăcăii și fetele ar fi putut să se lase de cules că el nici nu le-ar fi băgat de seamă. Ce? Soarele se cobora... Cinci ceasuri, — și Costică nu mai sosea, măcar că 'i trimesese poștalionul la oraș!

Cucoana Paraschiva, în odaia cea mare unde întinsese masa, auzise de mult bătând chindia în toaca de fier, a două-zi fiind Duminecă, și era tot așa de îngrijită: Vai de ea și de ea! S'o fi bolnăvit, i s'o fi întêmplat ceva, l'o fi rêsturnat trăsura; prăpăstii peste prăpăstii îi veneaū în minte, o făceaū să 'i tremure mâinile și se

risipească piperul pe masă de-asupra căruia presăra sare ca să nu iasă vre-o ceartă.

Și de câte ori se deschidea ușa de intra Floarea, un fel de fată de suflet, țerancă pe care o crescuse de la vârsta de cinci ani, inima începea să'i bată iute :

«Tot nimic, Floareo ?

Apoi fără să aștepte răspunsul :

«Pune tava cu curcan mai în mijloc». — Și trecând de la una la alta : «Ticălosul de Tudorachie s'o fi înbătut, o fi făcut vre-o poznă..... — Să bagî de seamă să nu cumva să dea ciorba în foc. Unde e urda ? — Azma s'o aruncî la cuptor numai când s'o zări trăsura.

Floarea, fată de opt-spre-zece ani, frumoasă ca o zîină, în zavelcă țărănească, dar cu cizmulițe de brunel, umbla prin casă, ieșea, intra, aducea tăvi cu poame, farfuriî cu mezelicuri. Pe fața mesii, albă cu dungî de borangic, se grămădea ast-fel, toată îmbelșugarea domestică : zmântânurile, laptele cu orez pe de-asupra cu scorțișoară, curcanul auriu, peștișorii Plăvițiî, mărunți și prăjiți în unt proaspăt, limbile de porc tăiate și așezate pe talere felii-feliî, curmalele de tîrg, merele domnești, perele și prunele, brânzeturile de tot felul, se amestecau printre clondirele cu vin de Orodol de la un cap al mesii la celălalt ca și cum ospetul ar fi fost pregătit pentru douăzeci sau trei-zeci de inși.

Cucoana Paraschiva, cu toată grija ce-o turbura, nu și putea stăpâni mândria și se oprea adesea în fața mesii, aruncând peste întinderea ei o căutătură blajină și înfășurătoare.

«Paraschivo ! Paraschivo !» se auzi de o-dată din foișor.

Era vocea lui Stămbulachie, care, în neastăpêrul lui, se reurcase și reluase ochianul.

Nu mai încăpea îndoială că trebuie să fie Costică : Trăsura îi apăruse la început ca un punct negru ce a-

luneca cu iuțeală în mijlocul unui nor de praf, dar punctul se apropiase, se mărise, devenise trăsura cu patru cai la roată și cu doi naintași, apoi, ajunsese la priporul unde trebuia să se abată de pe drumul cel mare pe valea Plăviței în jos.

Nedomirirea nici nu ținu mult, căci pe când cucoana Paraschiva eșea afară cu Floarea, trăsura o cârmea drept către sat, opintindu-se spre Plăvița printre hopurile ce duc la podul de birne.

Stămbulachie coborî scara, sărind câte două trepte de-o dată, iar bătrâna, rămasă în foișor, lua la rândul ei ochianul și ne-mai putându-se îndoi își fâlfâia batista în vânt ca și cum Costică ar fi putut s'o zărească!

Din prunărie, flăcăii ce-și dessumețeau mănecile pătrundeau în curte în grupe de câte trei patru fiindcă isprăvnicelul oprise culesul din porunca pitarului, fetele îi urmau, se amestecau cu dânsii, se însirau de-a lungul jigniței ori se așezau pe supt pătule. Glumele și risetele umpleau curtea, încrucișându-se cu un zgomot urcător printre care înțelesul vorbelor se pierdea, și abia câte-o dată, nota mai ascuțită a unei voci, țândărirea izbucnitoare a câte unui râs, obuz vesel ce se spârgea în toate părțile, spinteca uetul furtunos ridicându-se de-asupra lui. Dar butia scoasă în girliგიul pivniței de argați ce-o desfundau făcu ca zgomotul se scadă; cei mai mulți se apropiară unul câte unul, priveau cu jind la ea, apoi, zărind la poartă două lăutari ieșiți ca din pământ, cinghinele care în anterieie zdrențoase zdrăngăneau coardele de la o cobză și de la o vioară, își dau cu cotul, strigau «să trăiască cuconu Stămbulache»

Când trăsura sosi la poartă, soarele sfințea dupe dealuri, oalele cu vin circulară din mână în mână, firele din sprâncenele pitarului se zbirliseră și se desbirliseră de bucurie, Floarea aruncase azma la cuptor, cucoana

Paraschiva se hotărîse să întîmpine pe fiul său tocmai la «Crucile din vale», și lăutarul cu vioara, dupe poruncile chîefuite ale lui Stămbulache,

«Trage cioară
«Din vioară
«Să s'audă pîn'la moară»,

cînta de rupea pămîntul, cobzarul îi ținea ison, flăcăii și fetele bătuseră curtea supt un început de horă.

Costică, tîner de douăzeci și cinci de ani, cu flacări răscolitoare în ochi, înalt și subțire ca o fată, natură nervoasă dar puternică, sări jos în mijlocul strigătelor de bună venire, își ascunse capul pe sinul mamei sale, îi sîruta mâinile, se atîrna de gîtul ei, trecea la tat-său, mulțumea țeranilor, se roșea cînd venea câte-o fată să-i ducă mîna la gură și la frunte, și ca să scape din încurcătură întrebă de masă.

Muma sa, se repezea atuncea pe scară, Stămbulachie, Costică și preotul satului urmîu, Pîrvu îi întîmpina în ușa cu un clondir de țuică pe o tavă cu pâine și cu sare, singură Floarea nu ieșea din nauntru, căuta să-și facă treabă, își băga capul prin dulapuri. Bêtrîna, prea uimită ca să se uite înprejur, schimba apa de prin paharele cu verbine, cu busuioc și rosmarin, cu ochiuboului și cu alte flori de țară, își ștergea ochii licăritori de lacrimi vesele, tușea, își sufla nasul cu zgomot.

«Ministru! să te vîd Ministru!» Se auzea glasul lui Stămbulachie din foișor, și pitarul, mai da câte-o țuică peste cap... Sfinția sa, își netezea barba, bea cu zmerenie, își lingea buzele, mai bea câte nițel, se oprea, părea muncit de gîndul de a rosti un logos, dar Pîrvu, care lăsase tava cu rachiul pe un scaun de paie, se urca pe scară cu cîrba, — un castron alb cu margini albastre.

Floarea, cînd Costică intră în casă vru să-i sîrute mîna, enșe el 'și-o zmuci 'napoi : Cum? Nu-i era rușine? Nu co-

pilăriseră împreună, n'alergaseră seara dupe culburî, nu se daseră de-a dura pe coastă 'n vale printre buruienî, și măracinî, nu se cățeraseră prin duzi și prin nucî de se întorceau cu buzele roșii și cu mâinele negre? Dar moriștele ce le făceau pe nesip înprejurul ciuturii pe coperișul căreia creștea leușteanul înecat de pălămidă și de urzici? Dar socul cel mare din care tăiau creci și le făceau pușcoace? Apoi crede dumneaei că copilăria se uită așa de lezne, că dacă-a fost la București, nu s'a mai gândit la nimeni? Ce sunt atunci trandafirii de matase, pe foi cu rouă de sticlă pisată pe care i-a cumpărat anume pentru ea și ce se află așezați frumos de-asupra celorlalte lucruri din ladă, într'o cutie cu melci de toate fețele?

Și stăruie să șeadă la masă.

Floarea care se făcuse roșie ca sfecla, vru să iasă afară, dar Costică sări de pe scaun, o apucă de amândouă mâinile, o așază lângă el, și în mijlocul hazului pe care 'l făcea cucoana Paraschiva, pitarul și popa Ciocărlie, o amerință că de se va scula, o va sêruta fără altă vorbă.

Dupe cum se întemplă tot-d'auna la mese de felul a-celia, ciorba de potroace fu lipăită în zgomotul buzelor și al lingurelor, iar pe barba și pe mustățile netede ale preotului, zeama galbenă se agăța cu stropi mari, ce când nu recădeau în taler se pierdeau în păduratică adâncimi. Când veni rëndul mezelicurilor, când se umplură și se goliră paharele de mai multe ori, când se aduse claponul cu hrean și mai ales când Stămbulachie se apucă se despice curcanul cu gușă grasă și cu carne rumenă, vorbele ce la început se țireau cu greutate pe de-asupra mesei, zburau și se încrucișau în toate direcțiunile, se amestecau una într'alta, ne-lăsând să predominască de cât sfărâmături de frază. Vinul de Orodol deslegase toate

limbile, «Ministru! să te ved ministru» revenea ca un refren de câte ori bătrânul își ridica paharul. În vremea aceasta, Costică, vorbea despre București, Floarea, despre zăvoiul de la moară, bătrâna, despre vremea ce apucase, popa despre patrafirul ce i se rupsese, despre...

— Bucureștii! Ce oraș! Ce lume! Dar și câtă ticăloșie...

— Da, în vremea mea, boerii...

— Și toată lumea, cucoană Păraschivo, toată lumea era credincioasă.

— Mai ții minte, Domnule Costică, cum era să ne 'necăm în Plăvița? Ne duseserăm la moară...

Stâmbulachle ênse, ridică paharul:

«Ministru! să te ved Ministru!» striga el din nou, cu glasul înapăiejinat, cu capul pe spate.

Când se sfârși masa și ieșiră cu toți în foișor, se înnoptase bine, dar isprăvnicelul îngrijise de un foc, ce ardea în mijlocul curții cu bilbătăi limpezi și ce făcea ca întunecimea de prin prejur se pară mai deasă. Chipurile aprinse ce răsăreau fără veste din umbră, energia formelor, varietatea înbrăcămintei, înfloriturile albastre și roșii ale cămășilor, fluturii de pe câte-o zavelcă, fustele de starabă, cioarecii strâmți ai câtor-va băieți, gălănați de-a lungul cusăturilor, — căciulile negre puse într-o ureche saū îndesate pe-o sprânceană, strigătele, chioțele, hora ce se ducea de colo pêne colo, i se păreau lui Costică lucruri noi, câștigaū în ochii lui o însemnătate. De altă parte, dincolo de întunericul biciuit de sfîrcul flacărilor troznitoare, noaptea, se popula cu taîne poetice, cu farmece nespuse. Dealurile din față, pădurile și satele, ghicite mai mult de cât întrevăzute, cate un foc ce licărea, șesul despărțit în două de zăvoiul Plăviței, biserica innăbușită supt întunerecul surrupat pe dēnsa, îi năvăleau în priviri, în suflet, îi rea-

duceau copilăria, jocurile și fericirile ei, pe Floarea sîcîită de dînsul, culcaturile și sculaturile lui, măcănitul de rațe, mugetul melancolic al vacilor chîemându'și vițeii, alergăturile ca să descopere culbarele găinilor și ale găștelor....

Înse hora ce la început se trăgănea, se făcuse vijelioasă. Ea alerga acum printre întunerec și lumină cu țepene bătăi din picioare și cu sărituri ce zguduiau pămîntul. Lăutarii, luați la mijloc, își zdrăngăneau cobza și vioara cu flacări roșii pe obraz. Niță al dascălului, cu boneta de cazarmă pe ceafă, cu cizme cu pinteni, în pantalonii de uniformă ce'i trozneau pe picioare, în tunică de dril deschieiată la pîept, sărea cît zece :

- Uite-așa !
- Și așa !
- Și 'ncă-așa !

Trana a Stăncii, la o parte, își lăscundea vinețelile de pe gît, oîchii bătuți, buzele pîrlite, de abia se ținea, picioarele i se înpleticeau ca și cum ar fi fost beată ; vrea să nu se mai uite la Niță dar privirile i se duceau tot către el, căci el îi furase oîchii și gura, o furase toată cu oîchii lui de jărătic, cu buzele lui la colțuri cu mustăți mijitoare, cu părul lui scurt ce scăpăra la lumina focului schintei roșcate.

Și cum se uita la el, hora se învêtea tot mai repede, bătăile din picioare și săriturile se faceau tot mai tari, era un vîrtej ne-pomenit de chipuri, de picioare musculoase, de pîepturi bine legate, de răsufări aprinse, de fuste și de zavelci, din care, printre sărituri și zgomot, scăpa din când în când, glasuri innăbușite, silabe abia îngănate :

- Tot așa !
- Și așa !

— Ș'ncă-așa!

-- Hei! Hei!

Și hora se micșora saū se mărea, dupe înprejurări : Flăcăi și fete se desprindeau dintr'ênsa pe rând, unii se odihneau, alții, o luaū cu altele prin prunărie, de unde apoi, răsufiau zgomote ciudate, alții în sfârșit, ênse aceștia câte unul-unul, se făceau nevêzuți pe dupe garduri, ciuruituri lungi se auzeau; hora, în mijlocul curții, da pe brânci, sărea în sus, se strângea și se lărgea, se lenevea saū se iuțea, ajungea iar vârtej, zguduia bătătura, cutremura dealul.

— Uite-așa!

— Și așa!

— Ș'ncă-așa

— Hei! Hei!

Niță care se desprinsese la rândul său, se apropiă de Trana; dânsul, cu buzele întredeschise șiuera peste un fir de iarbă pe care 'l ținea în dinți, fata, se da într'o parte, se ruga încetinel s'o lase, el o tot îmbrâncea, își alătura obrazul de al ei, o depărta de horă, întunerecul se lătea înprejurul lor, prunăria îi coprindea din nou în imensitatea ei, răsufierea lui devenea scurtă, cerchia mijlocul Tranei cu brațele, o apăsa cu pieptul, căuta să'i azvêrle piedici cu piciorul. Ea se desbătea cu denadinsul; nu mai vrea: «Niță, Niță»; gura ei fugea de a lui, se apăra cu mâinile, cu unghiile, cu dinții; ênse un cutremur o zguduia de-odată: «Niță» «Niță».

Și de la curte, printre zgomote și răpăielii surde, urca în silabe înnăbușite, aproape stinse:

— Uite-așa!

— Și așa!

— Și 'ncă-așa!

— Hei! Hei!

Iar când se ridică luna, din hora ce se spărsese, nu mai rămăsese de cât focul ce se stingea, foișorul era pustiū, o liniște fericită se lăsa asupra casei, și răcăneii cu ritmurile lor monotone, împreună cu câte-o hanță de câine, luaū în stăpânire noaptea ce se făcea albastră, ce se înmuia în argint și în schinteieri de safir.

Alexandru Macedonski.

IN ATELIER

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Voiesc, iubite pictor, un straniu tabloū :
Pe fund de întuneric s'apară 'n pielea goală
Satana ce 'n tot locul produce o răscoală
Ș'a căruī voce blândă o'ngân ca un ecoū.

«Il voiū frumos și palid, făptură și părere,
Cu frunte visătoare, cu păr de-Atenian,
Antinous Bitinic saū Bacus Indian
Ce'nprăștie în sânge fluidice mistere.

«Fă'l dulce cum e visul fecioarei lângă el
Nainte de stērnirea furtunei zdrobitoare
Ce-o scutură din creștet și pēnē la picioare
Supt chinul voluptății din brațele'i de-oțel.

«Său fă'l ca să răsară din negura cu șoapte,
Orgoliș, — arhangel cu ochii schinteiânzi
Cum e'n realitatea supremelor izbânzi
Când el mă posedează în fie-care noapte.

«De sigur c'a fost alt-fel atunci când m'a sedus :
S'oprea sfios și palid pe buze feciorelnici;
Dar azi virilitatea cu urme ne 'ndoelnici
Mă 'nvêluie în pânza'î de flacări pënë sus.»

Și când muți vibrarea cuvintelor bizare,
Când renăscu tăcerea în largu-atelier,
Isterica privire pe-armurile de fier
S'opri incremenită de-a lor ipnotizare.

Apoi, din fulgerarea lucioasă ce zărea
Brăzdând întunecimea din colțul plin de umbre,
Cu farmecul magnetic al voluptății subre
Satana invizibil se surrupă pe ea.

Alecsandru Macedonski.

TARIF AUTONOM ȘI TARIF CONVENȚIONAL.

Este necontestat că azi, în plin secol de pozitivism, chestiunile economice preocupă în prim-rând cugetările oamenilor de stat și ale cetățenilor. Noi Români, în special, trecem printr'o criză economică și financiară ne mai pomenită, și fie-care se întreabă cu îngrijire, care să'l fie cauza? Să fie oare relele recolte; să fie nevoița noastră de a munci și dezvolta toate resursele țerei noastre? Dar când vedem produsele pământului țerei noastre putrezind în hambare, sau vînzându-se pe nimic, când vedem că comerțul nostru de vite, care în trecut, era cea mai mănoasă și sigură sorginte de înavuțire, azi sistematic ăprît a'l mai face în statul vecin Austro-Ungaria, sub pretest de imbolnăvire a vitelor, atunci lesne ne convingem că nici relele recolte, nici imbolnăvirea vitelor noastre nu poate fi cauza. Care dar să fie? O vom examina numai din punctul de privire al politicei noastre vamale, și aceasta din punct de privire curat științific, căci gândul nostru, luând direcțiunea acestei Reviste, a fost de a trata, măcar din când în când, într'un mod curat științific, fără preocupație de persoane sau de politica militantă și chestiuni de organizație socială și economică, și aceasta pentru a vulgariza, pe cât posibil, ideile de interes practic și curat național ce se vor emite în această privință, risipind cu chipul acesta amefiala care domnește actualmente. Și dacă îndrăznesc

să fac aceasta, este că sunt încredințat că e chiar o datorie a ajutora pe toți cei în drept, punându-le în vedere ceea ce dreapta știință în acord cu practica afacerilor și cu interesele noastre naționale, hotărâsc în această privință.

Vom căuta, relativ la cestiunea ce ne-am propus a trata, să arătăm cum e mai bine să reglementăm relațiunile comerțului nostru internațional și anume dacă : prin *tarif autonom*, sau prin *tarif convențional*. Și decizând ca prin *tarif convențional*, vom arăta și cum să se facă pentru ca cea ce odată se va conveni, să se și poată cu eficacitate observa de țara cu care ne vom lega prin un asemenea tarif convențional.

Este netăgăduit că comerțul internațional, adecă cel dintre două deosebite țeri, este o necesitate naturală ; diferența de climă, de constituție geologică a pământului, nu permit a se cere totul de la industria națională. Afară de cazurile de imposibilitate absolută pentru unele produse, industria națională nu ar putea fabrica pe altele, de cât cu un capital și cu o muncă mai costisitoare ca multe alte industrii străine.

Civilizațiunea îmulsește raporturile dintre popoare, și prin practicarea comerțului se întărește din ce în ce mai mult solidaritatea intereselor dintre ele. Dacă libertatea comercială este, întocmai ca și pacea perpetuă, idealul fics de care trebuie să ne apropiem, nu trebuie însă să perdem din vedere că comerțul este o adevărată luptă pacifică, în care succesul și folosul va fi neapărat nu numai al celui mai bine pregătit, dar și al celui mai dibaci și mai îndrăzneț. De aceea legislatorul unei țeri trebuie să aibă pe de o parte grije de desvoltarea armonică a forțelor sale productive, și pe de alta a urmări cu toată îndrăzneala și cu toată atențiunea cea ce matura chibzuință a hotărît în interesul securității și desvoltării

comerțului său internațional și prosperității sale economice, și mai ales să nu permită, cu nici un chip, a se călca direct sau indirect cea ce o dată s'a convenit pentru aceasta în virtutea unui tratat de comerț.

În regularea raporturilor comerțului internațional este vorba adese ori de o tutelă a industriilor naționale. ce trebuie exercitată de fie-care stat, și pe care nu trebuie să o abandone de cât când aceste industrii vor fi coapte pentru concurență. Când însă vorbim de o tutelă a industriilor naționale, înțelegem întrebuintărea unui sistem protecționist rațional care să se apropie treptat treptat de sistemul liberului schimb, și aceasta pentru că teoria comerțului internațional trebuie să fie privită din două puncte de vedere de o egală importanță : aceea a producției și cea a consumației. Tutela industriilor naționale nu trebuie să sacrifice pe consumator producătorului, ci trebuie să servească interesele amândorura; producția, în adevăr, nu trebuie să aibă numai de scop acumularea de capitaluri, ci și abundența și buna stare a cetățenilor.

Nu trebuie de asemenea să perdem din vedere că țara noastră este până acum numai o țară eminentemente agricolă. Industria națională mai nu există, sau d'abia este la începutul creațiunei ei. Or, este știut că dacă agricultura nu se reazimă cel puțin pe o industrie pur agricolă, pământul va avea întrebuintări mai puțin variate : valoarea solului și suma profiturilor agricole se mărește, în adevăr, în apropierea centurilor industriale și manufacturale. Afară de aceasta, o producțiune pur agricolă este specialmente afectată de relele recolte sau de întrerupțiile de comerț, care ar priva-o de debușurile sale esteriore. Adevărul acesta din urmă, îl simțim cu toții azi, prin oprirea esportului nostru de vite din spre Austro-Ungaria, și de cereale din spre Franca. Din

acest punct de privire, marele economist german List a zis (însă cu oare care ecsagerațiune) «că țările pur agricole sunt puse sub dominațiunea celor de la care primesc obiectele fabricate.» Tot în acest înțeles, economistul Adam Smith se exprimă ast-fel : «Tot ceea ce tinde a micșora într'o țară numărul artizanilor și manufacturile, tinde a diminua târgul interior, cel mai important din toate târgurile pentru productul brut al pământului, și tinde prin aceasta a descuragia agricultura».

Nu incapa dar îndoială ca legiuitorii noștri cată să se preocupe nu numai de a căuta și conserva în mod eficace agriculturii noastre debușeurile sale esterioare, dar încă să se îngrijească și de creațiunea și încuragiarea unei industrii naționale. A crea însă o industrie nu este un lucru care să se poată face numai de cât, și mai ales o industrie manufacturală. Nu trebuie să ne facem iluzii că am putea numai de cât crea o asemenea industrie aptă și pentru esport. Trebuie să procedăm treptat și să lăsăm educațiunii industriale timp de a se forma.

Pentru aceea trecerea de la regimul pur agricol la regimul industrial de produse agricole, cere întrebunțare de măsuri protectrice la scutul cărora să se poată desvolta asemenea fabricațiunii indigene în vederea mai întâi a consumațiunii locale, interne, și apoi pentru esportare în alte țeri. Cu alte cuvinte, cată să ne preocupăm mai întâi de desvoltarea industrii din produsele noastre agricole sau mai esact de industria agricolă ; și apoi de industria manufacturală. Și în această din urmă privință să începem cu industriile zise casnice. Acest fel de industrii se fabricază mai ales în intervalele de intrerupțiune a travaliului agricol ; ele alimentează consumațiunea mai ales a populațiunilor rurale și dobândesc o forță de rezistență așa de mare că nici marile manufacturi nu o pot nimici.

Trebuie dar ca de o cam dată să nu căutăm alt de

cât a conserva oare-căror industriei târgul interior. Pre-tutindenea comerțul interior are o parte preponderantă în activitatea industrială. A desvolta acest târg interior este de cel mai mare interes național. În adevăr, prin încurajarea și dezvoltarea schimbului interior țara câștigă, fiindcă valorile schimbului rămân înăuntru, nu umple pungile industriașilor din străinătate. Direcțiunea dar dată capitalului și travaliului importă în cel mai mare grad pentru avuția și prosperitaiea națională. Capitalul incorporat la industria națională fructifică în țară și contribuie la creșterea puterii sale.

Nu încapă îndoială că națiunile trebuesc să se îmbogățească prin comerțul reciproc, însă nu trebuie să se peardă din vedere că mai înainte de toate ele au trebuință de a trăi și prospera ; spre acest scop trebuie să ajungă numai silindu-se a-și dezvolta forțele productive cu care natura le-a dotat.

Acestea zise, să eczaminăm acum în ce mod vor trebui regulate relațiunile noastre comerciale cu străinătatea. Cestiunea care se pune mai întâi în această privință este aceasta : Comerțul unei țări cu străinătatea, și în special al țării noastre, trebuie el regulat în mod exclusiv în virtute de *tarif autonom* (tarif general, sistem autonom) precum se susține și se propagă de către unii dintre oamenii noștri, de altfel destul de cunoscători în ale științii de economie politică, sau trebuie el regulat în mod exclusiv, prin *convențiuni diplomatice* (tarife convenționale, tratate de comerț).

Argumentele ce se invoacă în favoarea tarifului autonom sunt următoarele :

1. Suntem d'abia la începutul creațiunei unei industriei naționale. și necesitatea creațiunei în țara noastră a unei industriei naționale este imperioasă, este nediscutabilă. Toate țările nu și-au putut crea o industrie na-

țională de cât prin măsuri protectoare, isbind cu tacse mari și chiar cu proibițiuni de importatiune mărfurile străine, identice cu cele ce aceste țări voiau a'și crea înăutru. Azi mai în toate țările care voesc a'și crea o industrie națională, sistemul liberului schimb este abandonat, și înlocuit cu sistemul protecționist. Or, acest sistem protecționist nu se poate în mod eficace concepe fără necesitatea unui tarif autonom. Autonomia, în adevăr, este libertatea vamală; cu alte cuvinte, facultatea de a procede când necesitatea o va cere, la reviziuni și rectificățiunii de drepturi, recunoscute necesare.

2. Cu tariful convențional o țară și perde dreptul de a mai procede până la expirarea termenului acestei convențiunii, la asemeni reviziuni și rectificățiunii de drepturi recunoscute necesare, de oare-ce tariful convențional este un angajament de care nu se poate cine-va dezlega înainte de timpul stipulat.

3. Negocierea diplomatică oferă mai puțină garanție pentru industriile naționale de cât discuțiunea fie-cărui articol al tarifului de către corpurile legiuitoare, căci deși tratatele de comerț se supun la aprobarea corpurilor legiuitoare, aceasta însă nu echivalează cu o adevărată discuție legislativă, pentru că ea nu poate avea de rezultat de cât a admite sau respinge în total convențiunea, și la aceasta din urmă întâmplare pune în dificila poziție guvernul ce o propune față cu guvernul de la care emană convențiunea.

4. Din punctul de vedere al impozitului, statul care încheie tractate de comerț cu cea mai mare parte din cele alte națiuni, își înstrăinează libertatea sa fiscală și nu mai poate cere de la vămi echilibrarea budgetului său.

Am espus, cred, cu nepărtinire toate argumentele ce se pot invoca în favoarea unui tarif autonom, dar cu toată târia aparentă a acestor argumente, eū din adân-

cul convincțiunii mele, față cu trebuințele practice pentru protecțiunea și dezvoltarea comerțului nostru cu străinătatea, o spun, că aceste argumente nu sunt de cât specioase, bune poate pentru a face efect, pentru a ne face să ne hrănim cu iluzii, însă departe de a ne ajuta într-o ceva.

Și într'adevăr, unica sorgintă de avuție a țerei noastre nu este de cât agricultura; suntem, cu alte cuvinte, prin natura pământului și poziția geografică a țerei noastre, o țară eminentă agricolă. Noi și părinții noștri nu am putut și nu putem grămădi avuții și acum nu mai putem susține nici chiar trebuințele traiului nostru zilnic, precum nici trebuințele statului, de cât din vânzarea produselor noastre agricole (grâu, porumb, vinuri, etc.), precum și din creșterea și vânzarea vitelor noastre, iar nici cum confecționând și vânzând postavuri, cojoace, cisme, și alte asemenea fabricate manufacturale. Suntem sau vom deveni cu desăvârșire ruinați prin oprirea și mai departe sau neasigurarea vânzării produselor noastre agricole și a vitelor. Prin urmare, spre aceasta trebuie mai întâi îndreptată toată activitatea, toată inteligența și toată energia de care putem fi capabili. Dar pentru a asigura produselor noastre agricole deosebirii sigure, și pentru a asigura dezvoltarea agriculturii și a industriei noastre agricole este necesitate supremă de stabilitate; nu trebuie să voim ca agricultura și industria noastră agricolă să fie amăgită în calculele sale prin vicisitudinile neprevăzute ale politicii vamale. Exemplu convingător despre aceasta îl putem trage din propria noastră experiență. Se știe că de câțiva ani încoace vecina noastră Austro-Ungaria, sub pretext de boală și epizotie, ne-a oprit în mod sistematic esportul nostru de vite cornute și rimători și când dupe reiterate și energice intervențiuni din partea guvernului nostru s'a

hotărît în anul trecut a se ridica aceste proibițiuni, agricultorii noștri comptând pe durabilitatea acestei măsurii s'a pus cu grăbire pe lucru, începând a activa creșterea vitelor cornute și a rîmătorilor, în vederea esportului de făcut în acest stat; însă acest stat revenind iarăși asupra măsurilor de proibițiune pentru acest esport, agricultorii se vîd azi ruinați din cauză că aceste vite și rîmători după ce le-au consumat porumbul și furajul de pe moșie, azi nu mai au cui le vinde. Iată dar ce poate rezulta din instabilitate în ficsarea relațiunilor noastre comerciale cu străinătatea. Or, tariful autonom înseamnă prin eselență instabilitatea, căci ori-ce țară îl poate modifica ori și când, isbind de tacse grele și chiar de proibițiuni, produsele unei țări străine, fără nici un fel de teamă; pe când tariful convențional fiind un adevărat contract, călcarea lui dă dreptul Statului, în defavoarea căruia s'a făcut călcarea, de a uza de ori și ce măsură îi va dicta interesul său, fără a fi se putea imputa că a călcat veri o datorie de bună vecinătate sau de contract; și în sfîrșit când un stat, dupe o îndelungă răbdare, vine timpul să zică «destul» (cum cred că a venit timpul să zicem și noi față cu vecinii noștri Austro-Maghiari) îl face să aibă dreptul în favoarea sa, lucru ce nu puțin atîrnă chiar pentru Statele cele mici în balanța rezolvării cu înlesnire a conflictelor diplomatice, cu statele cele mai puternice chiar.

Eu nu tîgăduesc că în teorie pură și pentru statele care voesc să-și creeze o industrie, tariful autonom, este preferabil, căci prin el Statul își conservă libertatea sa de acțiune. În practica afacerilor însă și mai ales cu State înclinate spre nelealitatea, tariful convențional, adecă regularea transacțiunilor comerciale cu străinătatea prin tratate de comerț, trebuie preferit.

Din acest punct de privire, tariful convențional pentru

regularea comerțului unei țări cu streinătatea ca și cele alte înțelegeri pacifice a statelor, este un puternic instrument de progres și siguranță, pe când tariful autonom ar putea din contră să devie un instrument de represalii; probă învederată despre aceasta avem purtarea față cu noi a Statului Frances, altă dată atât de bine-voitor-nouă. Dar ni se va zice, de sigur, că Statul nostru vecin Austro-Ungaria, cu tot tratatul de comerț ce avem încheiat cu dînsul, totuși a găsit mijlocul de a înlătura acest tratat, oprind esportul nostru de vite. La aceasta răspundem: Nu în toate statele vom întîmpina popoare cu interese ca și noi de a ocroti principalmente agricultura și industria agricolă, cum sunt vecinii noștri Maghiari. Și apoi, față cu dînsii, întâmplarea aceasta, precum și răbdarea noastră de până acum ne va învățui în destul ca în viitoarea convențiune ce vom încheia, să luăm măsurile eficace pentru ca acest lucru să nu se mai întîmple; și pentru ca dînsii să se țină cu siguranță de angajamentul ce va lua față cu noi.

Nu tăgăduiesc de asemenea că a venit timpul să ne gândim la creațiunea și garantarea industriilor ce am putea fabrica mai ales cu materiile prime produse în țară, dar ca pentru orî ce început, de o cam dată nu ne putem gândi de cât la dezvoltarea ei pentru tîrgul interior, iar nici cum pentru ecsport, și aceasta mai ales pentru industria manufacturală și de aceia, până atunci nu trebuie să ne sperie o reducțiune de taxe pentru produsele streine similare, sau o scutire pentru cele ce nu am putea produce în țară la noi, aceasta în schimbul unor scutiri echivalente pentru produsele noastre agricole.

Nu trebuie să ne facem iluziuni că noi avînd a esporta numai produse agricole, precum grâu, porumb, vinuri, vite, etc. și acestea fiind obiecte de prima necesitate, ele aū să fie căutate pe piețele streine, cu toate

că nu am reglementa relațiile comerțului nostru internațional prin convențiuni comerciale. Lucrul acesta se putea zice, cu oare-care temei în alte timpuri; acum însă când asemenea produse se găsesc în abundență și în alte țări, acum când mai toate statele din Europa, și mai ales cele vecine nouă, caută și urmăresc prin cele mai energice mijloace dezvoltarea și îmbunătățirea agriculturii lor, cum și de bușeurii în state streine, nu vor primi produsele țării noastre de cât în schimbul a unor condițiuni avantajoase pentru primirea și de către noi a produselor lor manufacturale. Probă invederată este: situația noastră de azi față cu statele cu care nu avem încă încheiate convențiuni comerciale și efectele funeste ale unei asemenea situațiuni, ar fi fost și mai vii simțite la noi, dacă resbelul urmat de curând la hotarele noastre, și teama unui mare resbel viitor, nu ar fi silit pe oare-care state să caute ca mai în apropiere aprovizionare cu produse de ale țării noastre.

Afară de aceasta, sunt țări cari pe lângă produse agricole, propriu zis, precum grâu, porumb. etc. au necesitate a importa și produse de ale industriei agricole, precum făină, spirit, etc.; ei bine, noi care ne pretindem că voim a lua măsuri pentru crearea și dezvoltarea în țara noastră a unei industrii agricole (și este adevărat că aceasta putem și trebuie să o facem mai înainte de a pretinde să ne creem și o industrie manufacturală, căci p'aci trebuie să treacă mai întâiu statele agricole, mai înainte de a pretinde să-și creeze industria manufacturală, cum vom putea asigura de bușeurii statornice pentru această industrie agricolă în alt-fel, de cât prin dispoziții bine chibzuite, luate în virtute de convenții comerciale, și prin concesiuni făcute acestor țări pentru produsele lor manufacturale, în schimbul avantajelor făcute, nouă pentru produsele noastre agricole. Și în fine cum vom putea

odată ajunge a asigura concurența produselor industriei noastre agricole asupra concurenței produselor vecinului nostru stat Maghiar, dacă nu vom căuta să luăm garanții, ca aceste produse ale noastre să nu fie escluse de pe piețele streine unde am căuta deosebi.

Și apoi economiștii noștri cari propagă și ne sfătuiesc în toate chipurile la regularea relațiilor noastre comerciale cu streinătatea numai prin tarif autonom, se pretind a se inspira din doctrinele protecționiste ale celebrului economist german List, fără însă a lua seama că ceea ce a propagat în țara lui celebrul List, a fost tocmai o energică politică vamală urmărită numai în virtute de convențiunii comerciale, iar nici cum în virtute de tariful autonom, ceea ce Germania și urmează cu sfințenie azi.

Confrații noștri de la : Economia Națională, cari ne sfătuiesc pentru tariful autonom nu fac de cât a ne repeta în mod apocaliptic cam tot ast-fel : «România a îndurat multe și felurite neajunsuri ; a făcut, în timp de veacuri, sacrificii nenumărate ca să-și dobândească absoluta autonomie interioară și esteroară, adecă independința. Se susține că încheerea convențiunii de comerț cu Austro-Ungaria și concesiunile însemnate făcute cu această ocaziune imperiului vecin, ar fi fost motivate tot în vederea realizării independenței noastre. Incheând acest act internațional nu numai că ne-am instrăinat autonomia vamală față cu Austro-Ungaria, adecă ne am legat pentru zece ani, etc.»

Este adevărat că independența Statului trage dupe sine neapărat ca consecință și independența vamală, însă nu va să zică că dacă un stat este sau devine independent, urmează neapărat ca se adopte numai tariful autonom pentru regularea raporturilor sale de comerț internațional ; probă e ca toate statele mari și mici cari au

căutat și aș reușit să-și asigure și să-și mențină o prosperitate economică, fie pentru produsele agricole, fie pentru cele industriale, nu aș urmărit și nu urmăresc să-și reguleze în alt-fel relațiunile lor de comerț internațional, și acesta pentru ca cea ce importă înainte de toate în reglementarea unor astfel de relațiuni este stabilitatea și siguranța, cari nu se pot obține de cât prin tratate de comerț, iar nici cum prin tarifuluri autonome. Este adevărat că prin aceste tratate fie-care stat caută a trage pentru produsele și industria sa, avantajele cele mai mari posibile; însă la urma urmelor se ajunge mai tot-d'auna la transacții fericite și avantajoase pentru ambele părți. Totul depinde de la modul și bărbații prin cari aș să se întocmească aceste tratări, și-mi place a crede că noi nu suntem lipsiți de asemenea bărbați și nici că experiența de până acum nu ne va fi fost neîdestulătoare pentru a ne povățui asupra modului, și mijloacelor cum putem să ajungem ca ceea ce se va întocmi odată în virtutea unui tratat de comerț să se și respecteze, și această față mai ales cu vecinul stat Austro-Maghiar, față cu care numai avem să ne plângem cu drept cuvânt.

În fine, nu trebuie să ne închipuim că Tariful convențional înseamnă liberul-schimb, sau abdicarea de la orice măsură de protecțiune, pentru produsele care ar merita în adevăr protecțiune.

Din contră, avantajul tratatelor de comerț este de a asigura în compensațiunea reducățiunilor de tacse la importațiunea în țara noastră a oare căror produse industriale străine și care ar putea fi consimțite fără pericol, măsură corespunzătoare în favoarea produselor agricole ce noi avem imperioasă necesitate a esporta. Pe când cu tariful autonom, dacă pentru un interes oare-care și pentru un scop cât de util am lua inițiativa de a micșora

oare care tacse de importățiune, nu putem să fim siguri de a obține de la Statul vecin un avantaj reciproc.

Ce va fi dar de făcut când în starea actuală de lucruri, convențiunea noastră comercială cu Austro-Ungaria și Elveția espiră, când convențiuni comerciale avem încheiate numai cu unele state, precum Germania, Anglia, Rusia, Italia și Grecia, pe când nu avem încă cu altele, precum Franca, Turcia, Bulgaria și altele, cu care însă comerțul țerei noastre, astăzi aproape întrerupt, era altă-dată așa de înflorit. Cum va trebui să se introducă în relațiunile noastre internaționale armonia imperios necesară atât pentru pacinica noastră dezvoltare economică, cât și pentru siguranța existenței Statului nostru.

Responsul nostru hotărât este : că pe cât timp avem încheiate convențiuni comerciale cu cele mai multe State, urmează ca atât mai în grabă să încheem și cu cele-alte, căci numai ast-fel vom putea pune pe de o parte armonie în relațiunile noastre internaționale, și pe de alta vom putea prin concesiuni cu înțelepciune combinate asigura pe piața noastră avantajul unei concurențe binefăcătoare între diferitele produse ale industrii țerilor străine, necesarii consumului nostru interior ; iar în alt-fel vom legitima încă și pentru viitor și în paguba noastră un privilegiu pentru industriile țerilor cu care avem încheate convențiuni comerciale.

Ca să ajungem însă aci, este de netăgăduit necesitatea existenței și a unui tarif autonom. Intr'adevăr, necesitatea unui tarif autonom nu poate să fie în mod serios pusă în îndoială ; căci în fapt, oare-cară țeri refuză a încheia tratate de comerț, și trebuie prin urmare a supune esportațiunile lor la drepturi ficsate prin lege. Alte-ori, dupe espirarea tratatelor încheate, o nouă înțelegere nu este cu puțință a se face îndată, și atunci tariful autonom servește de regim provizoriu.

Deci o lege generală (tarif autonom), care să ficseze condițiunile schimburilor internaționale este indispensabilă. Tariful autonom azi in vigoare îndeplinește în cât-va această cerință ; are însă necesitate de o urgentă revizuire, pentru o mai rațională întocmire a tacselor rânduite pentru diferitele produse ce se importă de țara noastră, pentru că ast-fel să poată servi cu succes de bază la întocmirea viitoarelor convențiuni comerciale. Deosebit va trebui a se recunoaște prin el guvernului mijloace cât mai eficace și puteri în cât-va discreționare pentru cazul când un alt Stat ar voi a uza contrăne de represalii sau de nelealitate, fie călcând convențiuni încheiate, fie izbind de taxe grele sau de proibițiuni produsele țerei noastre, și aceasta pentru cuvântul că cu cât pentru aceasta vor fi în mâna unui guvern mai în destule mijloace de a îndrepta cu rapiditate un asemenea neajuns, și nu o va face, cu atât va fi mai nejustificat și prin urmare respunderea sa în fața țerei mai mare. Afară de aceasta, când se va ști despre asemeni puteri în mâna guvernului, Statul străin cu greu se va hotări a nu ține socoteală de legământul luat față cu Statul nostru.

Deci, pentru a sfârși, ne permitem a zice : Incheierea unei convențiuni comerciale cu Austro-Ungaria este necesară. Dar pentru a putea obține avantajele dorite de noi, urmează ca mai întâi se grăbim încheierea unor asemeni convențiuni cu Franția, Turcia, Elveția, Bulgaria etc. și aceasta atât pentru a asigura debușeuri produselor noastre agricole cât și pentru a reda sbor și încredere aproape intreruptelor de acum relațiuni comerciale cu aceste State. Pe lângă aceasta, în vigoare fiind și un tarif autonom și pe cât timp va dura proibițiunea esportului nostru de vite în Austro-Ungaria, va mai trebui încă să oprim și noi cu desevărsire ca vitele din Austro-Ungaria

să mai pască în munții noștri, precum fac actualmente, căci nu e drept ca locuitorii din acest Stat să-și îngrășe vitele în holdele noastre, alături cu vitele noastre, și lor se le fie permis a le desface în târgurile din țara lor, pe când nouă nu.

Când vom ajunge să izolăm pe acest stat în modul de reglementare a relațiilor noastre comerciale; când nu vom mai permite locuitorilor lui, ca se beneficieze, pășunând vitele în munții noștri, și când în fine, produsele industriei Austro-Ungare vor fi amenințate a fi tarifate dupe tariful nostru autonom, de sigur vom ajunge să obținem condițiunile cele mai avantajoase pentru noi.

Nu va trebui să ne sperie nimic, nici în luarea acestor măsuri, nici în formularea pretențiilor dupe adevăratele noastre interese, căci este știut că în poliglotul Stat Austro-Ungar, singurii cari aū interese opuse nouă, nu sunt de cât Maghiarii, și de sigur că nu numai interesele acestei națiuni se va căuta să prevaleze în hotărârea ce se va lua pentru întocmirea tratatului nostru de comerț cu acest stat

Ioan Rădoi.

Zîmbindu-î cele două artistice robinete,
Pe corpul ce le face să simtă că trăiesc,
Ar vrea ca să'și descarce mistuitoarea sete
Încelînd'o 'n trîmba torentelor ce-opresc.

Pe-un scaun staî ciorapii cu forme îndrăznețe,
Păstrându'și rotunjimea picioarelor de-argint,
Iar ghietele-arcuindu-și conturile semete
Răsar de supt o fustă cu tainic labirint.

Covoarele de Smirna de soare inundate
Din ele trîmbițează fanfare purpurii
Și rochia, supt o lume de-atome parfumate,
Se lasă moleșită în razele-aurii.

Pe masă, îngâmfatul de guler se zărește
Și'n lațurile sale corsetul căscător
Să'î strîngă iar mijlocul cu dragoste rîvnește,
Amant nervos și țepăn pe-un sîn zguduitor.

Dar fulger ce 'nfășoară prin ochii ei străbate...
Fioară ascuțită tot corpul ei-ai pătruns Cluj
Și 'n unda încrețită, e'o aspră voluptate
Al băii dop de plută o gîdelă 'ntr'ascuns.

Paul Zvor.

POETII NOSTRI

ALECSANDRU DEPARAȚIANU

STUDIŪ LITERAR.

«Apa trece pietrele rămân!» —

Acest proverb este poate mai adevărat în artă de cât în realitate, unde silințele omului mai împedică scurgerea neconținută a valurilor.

Gustul poate să influențeze mai mult sau mai puțin cutare epocă, moda să creeze un gen oare-care, și înșelându-ne, să credem în existența unor principii; dar evenimentele care au adus această stare de lucruri, schimbându-se fatalmente în mersul timpului, iaș cu dênsele aceste caprițiuiri, și frumusețea rămâne singură, ca o mărturie neștearsă de ființa artei.

Ast-fel, pentru cinstea datorielor noastre, imi place să explicitarea, așa de nedreaptă în care am confundat pe mai toți poeții noștri.

Idolii născuți din asemenea împrejurări n'aũ nici o chemare în templul artelor. Esistența lor nu are nici o menire, tot aceeași modă care i a creat azi, îi va spulbera mâine și vremea le va risipi ori-ce amintire.

Moda a reușit din ce în ce mai mult, am uitat chiar melodia cântecelor noastre; și un scepticismu rece par'că a înghețat suflarea românească.

Cultul Poeziĩ române mai nu există. Orĩ unde, nu se aude de cât Lamartine, Hugo, Musset și Coppée. Doamna, căria Heliade a dedicat *Sburătorul*, ar mai zice și astă-zĩ: «Poezia română? glumiți... vorbiți-mi de greceasca și franțuzeasca» — și din norocire nici un Heliade nu s'ar mai ridica să-i ție prinsoarea.

Dacă puținĩ dintre poeții noștri aũ scăpat de această nepăsare-ingerată, cauza este mai mult cerințele timpului, de cât gustul publicului nostru, sau patriotismul, care la vecinii noștri unguři face să înflorească cu atâta putere literatura lor.

Evenimentele care aũ creat această stare de lucruri, mai provin

și din civilizațiunea complicată a societății de sus, — de la care trebuie să pornească ori-ce impulsione intelectuală, — și care s'a adăpat numai la focarul literaturilor streine ; tot acelaș fenomen ingrat pentru literatura națională, întristează și astă-zî pe Sârbî și pe Ruși.

Sunt ramuri ale activității omenești, care imprumutate de aiurea, ar putea să trăiască în mijlocul nostru și să ne satisfacă toate aspirațiunile. Ast-fel, științele în general oferă acest privilegiu de a se transplanta în altă țară cu ușurință și a rodi acolo ca în pământul natal.

Poezia străină însă, cea mai fericită chiar, nu poate să înlocuiască un moment măcar aspirațiunile fie-cării națiuni.

Popoarele își au viața lor separată și idealurile se schimbă de la unul la altul, câte o dată împrejurările le schimbă chiar la acelaș popor și în tot'd-a-una timpul le dă o culoare locală.

Sentimentele și pasiunile variază aproape de la individ la individ, ele prin urmare se pricep și mai greu de la o națiune la alta.

Aceste adevăruri es din următoarele apreciațiuni scrise de D-l H. Taine, în introduțiunea cărții sale : *Histoire de la Littérature Anglaise* : « On a decouvert qu'une oeuvre littéraire n'est pas un simple jeu d'imagination, le caprice isolé d'un tête chaude, mais une copie des moeurs environnantes et le signe d'un état d'esprit » (1).

Sistemul cugetărilor și pasiunilor omenești derivă din aceste principii, cu diferențele care nasc din rase, din secole sau din țări diferite.

Artele frumoase, în general, au avut acest insemnat privilegiu de a fi sprijinul înălțării unui popor și oglinda decadenții lui.

Poezia, din toate ramurile cugetării omenești este espresiunea cea mai înaltă a moravurilor noastre ; lucrul acesta, la noi mai cu seamă, este așa de adevărat, în cât o vedem fiind primul loc în ori-ce mișcare națională.

Și ast-fel se esplică dragostea insemnată ce s'a dat poeziilor din toate vremurile. în toate societățile.

La noi, poeziile care au avut darul să se înalțe mai presus

(1) S'a descoperit că o operă literară nu este un simplu joc al imaginațiunii, caprițul unei încăpăținări, ci copia moravurilor locale și semnul unei stări a spiritului.

de inspirațiunile ordinare, cu care începe ori-și ce literatură noă, aū fost puținī la număr, și din nenorocire o parte dintre dēnsii aū murit încă prea tineri, mai nainte ca timpul să-le fi dat puterea a forma cu desăvērșire inspirațiunile și arta lor.

Fruntașul acestora este fără indoială Alecsandru Deparațianu (mort în 1865), ale căru-i poezii s'aū publicat în 1861 sub titlul de *Doruri și amoruri*.

Câtă deosebire între dēnsul și acei versificatori, mai mult sau mai puțin fericiți, care în sărăcia lor de cugetări, nu aū avut decât un singur cântec de cuvinte seci.

Plāngerile lor aū fost fără de lacrimi, și de aceea inspirațiunile lor trecătoare nu aū lāsāt nici un suvenir !

Viața acestui poet este cu totul necunoscută. Nāscut pe la anul 1835, junețea și copilăria sa a petrecut-o la Deparați, moșia familii sale din județul Teleorman. Din colecțiunea poeziilor sale, se vede că începuturile sale poetice le-a avut la anul 1851—53. Făcându-și traiul la țară, primele lucruri care l'a impresionat mai mult aū fost natura pe care o cāntă în bucata intitulată «Argeșul» și suferințele amărâte a populațiunii rurale. Această poezie este scrisă în gustul și în forma poeziilor populare, de la care a trebuit să se inspire pentru ca să imprumute gingașia unora din aceste versuri.

Fondul acestei poezii conține un sentiment din cele mai drăgălașe :

Pe malurile Argeșului Soarele începuse a se pierde și umbra inserării se juca deja în apele șoptitoare ale acestui riū. Poetul răpit de maiestatea spectacolului și supărat de murmurul apelor îi zice :

Apă cristalină,
Dulce și senină
Dormi, adormi bădiță,
Dormi, ș'a ta guriță
Oprească-și cāntarea,
Căci iacă nserarea
Pe dealuri rubină.....
.
Taci acum e seară !.....

Zadarnici rugăciuni ! căci riul își continuă mersul apelor sale senine, cu toate că poetul îi spune :

Prin ăst cântecel
Cântec d'argeșel...
Îmi aprinzî în piept...

O amintire care-î inundă pleopa de lacrimi calde. El fără de milă răspunde :

«-- Nu, o nici o dată !
Unda mea curată,
Unda mea divină,
Șoapta-î ângerină,
Nu vor adormi...
Nu vor aromi...
Ci, cât apă'n mine
Și sânge în tine,
Române-or sălta
Eū tot voiū cânta!!...»

Maî în urmă călătorește în timp de 3 ani prin Franța, Germania și Spania și se întoarce în țară, cam pe la finele anului 1859, când se înrolează un moment în trupa repausatului fondator al scenei române C. Caragealli; ocupă apoi funcțiunea de Sub-Prefect și în urmă este ales deputat. Temperamentul său de visător îl împiedică a se ocupa maî mult cu una din aceste cariere. Bolnav deja, se întoarce la Deparați, unde se îndeletnicește cu drama istorică, și, cu câte-va zile înainte de moarte, sfirșește frumoasa sa idilă : Vara la Țară.

Inspirațiunile lui Alecsandru Deparațianu au avut încă de la început darul secret al poezii. Cântecile sale s'au suit la o înălțime de lirism admirabilă, în cât își umpli sufletul de duioșie și surprindere, — așa sunt de noi aceste accente.

Sentimentele omenești fiind prea vechi, ele au fost exprimate deja, și cu perfecțiune de poezii cei mari. Trebuie prin urmare un mare talent sau o originalitate puternică, pentru ca să facem pe cine-va să uite tocmaî ceea-ce știe maî bine, sau care prin suvenirul clasicității se întipărise maî adânc în memoria noastră.

Aceste greutăți ce se impun din ce în ce maî mult Poetilor, au fost descrise, cu o amărăciune desperată, de Sully Prudhomme în admirabila sa piesă intitulată : *Printemps obliée*, din care ecstragem următoarele versuri :

.....
Nous n'osons plus parler des roses ;
Quand nous les chantons, on en rit.

Car des plus adorables choses,
Le culte est si vieux qu'il périt ; (1).

Caracterul poeziilor lui Alecsandru Dăbârbăneanu, nu se poate determina într'o speță hotărâtă. Viața lui fiind prea scurtă, ca toți începătorii a încercat mai toate genurile artei sale. Vecinic însă cântecele sale sunt coprinse de o adâncă pasiune, — pentru că poezia la dânsul, era un prilej de mângâiere cu care își mulțumea visurile și sbuciumările sufletului său.

De aceia îl întâlnim une-orî sceptic și câte o dată credincios. Coprins azi de un stol de frumoase iluziuni, mâine gândirile sale vor fi posomorâte.

Dar întristarea lui este în tot-d'a-una viguroasă, cum se cuvine poeților cari au suferit în adevăr ; pornirea ieși se stăpânește și nici o dată moliciunea nu-l aruncă în accese de melancolie zadarnică.

Arta a profitat de toate aceste împrejurări, căci chiar în ajunul morții sale, îl vedem cântând cu o rară înălțare de suflet :

Dați-mi, dați-mi valea verde
Unde pierde
Omul negrele gânduri,
Unde-ți uiți de infamia
Și sclavia,
Auritelor zidiri.

Căci :

Acolo e fericirea
Și iubirea
Timpului patriarhal ;
Viața ce aci s'ascunde,
Curge-'n unde
Curge-'n unde de cristal ! (2)

Toate aceste calități fac din Dăbârbăneanu, poetul cel mai original și mai talentat din întreaga pleiadă a poeților noștri morți prea de timpuriu.

Dacă în unele din poeziile sale, arta ritmului și a versificațiunii nu este destul de elegantă, destul de corectă, să ne aducem a minte că el când a murit abia avea 30 de ani, și că arta se câștigă printr'o lungă muncă și obicinuință.

(1) Stances et Poèmes (1865—1866). Nici că mai îndrăznim să vorbim de trandafiri ; când îi cântam, lumea ride, căci cultul lucrurilor celor mai adorabile, fiind așa de vechi, piere.

(2) Vara la Țară.

Murray, editorul scrierilor lui *Lord Byron*, cu ocaziunea impri-mării poemului *Don Juan* scrisese marelui poet pentru a-l felicita zi-când că jumătate este frumoasă, la care poetul Scepticismului răspunsese : « te înșeli, căci dacă ar fi adevărat, ar fi poema cea mai frumoasă, ce ar eczista. Care este poezia din care jumătate să valoreze ceva ? » (1).

Byron avea dreptate, și adevărul acesta este mai mare când este vorba de o colecțiune întregă de poezii, și mai ales la începători.

În schimb, spiritul, gustul și sentimentul strălucesc în mai toate scrierile acestui poet. El a știut să aibă accente noi și profunde, în cât mai toate surisurile sale ascund câte-o lacrimă !

Subiectele poeziilor lui pornesc din universalitatea lucrurilor cari îl incongioară, și de aceia mai toate versurile se trădează prin emoțiunea poetului. Par'că n'a avut nici odată vre o idee preconcepută, vre-un plan, care să'l servească în dezvoltarea versurilor sale.

Inspirațiunile pornesc natural și ritua urmează cu eleganță, a-utată fiind și de un mare sentiment muzical, pentru a da cel din urmă ton frumoaselor sale vedenii :

Eraū trei sermanii : doi copii și-o mamă,
 Și pâine !!! un singur codru într'o măramă,
 Mama — 'l frânse 'n două și dete pe rând
 La fiește-care câte-o părțicea ;
 — «Mamă! — atunci copiii ziseră plângând :
 «Ție ce-ți rămâne?» — «Voi» — răspuse ea (2).

Ce poate fi mai poetic și mai dureros, în acelaș timp mai natural și mai complect, de cât această mică poemă ? Toate can-titățile sunt potrivite, un vers mai mult ar face din această in-duioșată scenă, un tablou naiv și vulgar.

Fără îndoială, Deparațianu a trebuit să arangeze în urmă ver-surile sale, dar rezultatul pe care ni'l prezintă este așa de legat, în cât ne înșelăm a crede că este chiar întâia lui inspirațiune, — așa sunt de sincere toate accentele acestui cântec.

Claritatea cu cari sunt exprimate cugetările sale, dovedește o natură din cele mai impresionabile, și că forma poeziilor sale îi era cu totul personală, fără a se preocupa de maniera vre-unui

(1) Saint-Beuve : *Causeries du Lundi*. t. 1.

(2) Mama : Doruri și amoruri.

mare poet, cu care atâtea imitatori au reușit să înșele adesea-orî admirațiunea publică.

Nimic din ce ar fi fost strein simțirilor sale nu la preocupat vre-odată.

Durerile lui sunt simulse din suflet, și noi le pricepem, ne place să suferim împreună cu dânsul, când, cu o întristare așa de poetică, ne spune, că iluziunile tinereții sale au fost cu cruzime sfărâmate de :

Ea, ea Mizantropia !... ce naște de odată
Cu moartea tuturilor.

Și când plângându-și amărăciunea vieții, își zice :

Infelice poet, ! Aici, vezi, se despoafe,
Și sufletul de vise, ca arborii de foaie,
Ca văile de flori !
Se rupe valul magic, prin raza cui îți pare,
Viață moartea, umbra lumină, micul mare,
Și ceruri... niște nori.

O ! vine-un timp, când omul din cupa-i tot goleşte
Acel filtru ce-amarul vieții îndulcește,
Acel filtru divin.
Cel filtru supt din soare, din flori și din femei,
El care nutrea în sinu'îi, sublima Epopee,
Bătrâne Gibelin.

Din inchipuirile drăgăstoase cu care intrase cu candoarea tinereții sale în templul speranței, acum nu a mai rămas nimic. O suflare nemilostivă 'i-a vestejit inima. Existența 'i-a reclamat la mizeriile realității și cu toate acestea, el tot se miră cum altă dată :

Din frunte-mi curgea rîuri divină poezie
În strofe argintii !

Pe când astă-zî :

Când aripa'îi topită d'a lumii perfidie
Cazî trist Icar, cu vise, cu-amor, cu poezie.
Din ceruri la pământ....
E trist timpul acela ! (1).

Da ! este grozav de trist timpul acela, în care decepțiunea te face să rămâi singur în lumea iluziunilor de altă dată.

Răceala scepticismului te coprinde și vezi cu jale că toate su-

(1) In fine.

venirile, cele mai scumpe, acum nu mai deșteaptă nici o mângâiere în inima ta.

Farmecul vieții a dispărut și ochiul nostru căutând în largă fire vre-o amintire amică, vre-o nouă emoțiune, rămâne cu toate acestea nepăsător, pentru că dupe cum spune poetul, care de astă dată împrumută și el o formă învechită de la Horatiu :

Nu e nou nimic sub soare,
Nu e nou nimic ;
Bea, mănâncă, doarme, moare
Și mare și mic. (1)

În general muza acestui poet este dezgustul, colorat de o melancolie foarte atingătoare. S'ar putea zice de dânsul că simpatiile sale caută cu dinadinsul pe toți întristații și cântecele sale sunt diferite capitole din Poema suferințelor.

Stilul său este cu totul personal și originalitatea poetică mai pronunțată de cât la oricare altul din poezii noastre începători. Impresiunea lăsată de școala spaniolă, pe care o cunoștea din călătoriile sale în această țară, se dovedește în alegerea cuvintelor sale sonore. Îi plac reliefurile, și de aceea întrebunțează uneori galicismurile de care a fost așa de aspru criticat.

Să nu uităm însă, că în epoca în care a scris Deparațianu (1851—65) limba și stilul se sbuciumău între arhaism și neologism.

O trebuință patriotică pentru confirmarea latinității noastre, a împins pe mai toți scriitorii la un escos de inovațiuni.

Este drept dar, să ținem seamă în critica ce se face poezilor mai ales, de aceste necesități, de materialul de care au fost siliți să se folosească.

Sentimentele și idealul acestor scriitori să rămâne obiectul cercetărilor noastre, pentru că împrejurările înriuresc adesea prea mult arta.

Procedurile cu care lucra Rafael și începătorii școlii Romane au fost și ele condamnate de școlile moderne și, cu toate acestea, lucrările acestor artiști au rămas neperitoare.

Alecsandru Deparațianu, pricepuse de mult, — poate prin intuițiunea lui poetică, — importanța adevărului care reese din următoarele rinduri, scrise de Charles Nodier :

« Tout le monde, tous les soleils, toute la création pour une

(1) Nihil novi sub Sole.

pensée, et toutes les pensées de l'homme avec tout le reste pour un sentiment ! La poésie du vulgaire, ce n'est pas cela peut-être, mais la poésie du poète, la voila » (1),

Așezarea cuvintelor unul lângă altul cu ori-cât meșteșug s'ar face, nu va putea nici o dată să deștepte în sufletul nostru vre-o emoțiune ; poate că auzul va fi mângâiat un moment, dar lumea ideilor și sentimentelor în care trăește poezia, nu va fi atinsă nici o dată.

În artă, forma are multă importanță, dar eșagerațiunile care dau stilului o valoare mai mare sunt necuviincioase, pentru că astfel s'ar șterge culoarea locală a timpului în care trăește poezia.

Deci, Alecsandru Deparațianu, în parte din poeziile sale, arată o prea mare predilecțiune pentru unele situațiuni sfâșietoare, în altele dovedește însă un suflet visător și un spirit din cele mai ironice.

Câtă dureroasă poezie nu se revarsă din bucățile sale intuite : Ella, Elegie, Pelegrinul, Isus în templu, — și cu câtă delicateță se nuanțează versurile :

Copii ! de ce dați ast-fel, dați fuga pe poiană ?
Acea ce drept flutur luați, este o pană,
Un fulg răpit din cuibul columbelor de vânt !
De ce-l goniți ? lăsați-l, departe de pământ
Să zboare ! să se plimbe ; — un flutur și el fie,
Cât vântul ce-l dă aripi mai suflă pe câmpie ! (2)

Și mai în urmă, condus tot de aceiași gingășie de sentimente :

Cuibul cald și vesel, cât timp pușorul
Fuse fără aripi ; când își luă zborul,
Mare, ca să 'n noate 'n soare și 'n azur ;
«Sboară !» — zise cuibul rece și obscur,
Și trist de 'ntristarea țerilor lăsate,
Și plângând de plânsul mumelor uitate,
«-- Zboară ! — pân-la ceruri, pân-la Dumnezeu,
«Dar spune-I, o ! spune-i, că te-am crescut eu ! (3)

La 1866, un an dupe moartea lui Alecsandru Deparațianu, sub titlu de *o lacrimă între risuri*, D-l. B. P. Hasdeu, vorbind despre

(1) Lumea întreagă, Soarele, tot și toată creațiunea pentru o cugetare, și toate cugetările omului cu tot ce i mai rămâne pentru un sentiment ! Poate nu aceasta este poezia vulgului, dar poezia poetului, iată-o !

(2) Mama.

(3) Cuibul. ib.

moartea romanțierului Filimon și economistului Marțian, iată ce scrie despre acest poet :

«Perderea fu cu atât mai crudă, că moartea ne desparte tocmai de ceea-ce este mai rar în literatura română : de talente originare.

Dar ce e remarcabil, câte-și trei erau inzestrați, într'un grad foarte dezvoltat. de acel spirit mușcător, ce lesne se împacă și cu beletristica cea mai ușoară și cu știința cea mai profundă» terminând deci, zic că Vara la Țară este una din poeziile *cele mai sublime și mai frumoase din limba română.*

Și de sigur icoana acestui adevăr stă scrisă în următoarele versuri, în care spiritul și finețea sunt unite cu o admirabilă sobrietate :

Când Cezar, ăst chiel mare, intră triumfător :
«Uxores claudite» — strigău soldații 'n cor.

«Soțiile vă 'nchideți» — ziceau ei, de și ele,
Erau p'atunci închise, ascunse sub perdele,
Retrase 'n ginicee, păzite de eunuchi. —

O timp ! vr'un chiel ca Cezar : să nu-imi mai aduci,
Căci astăzi — cât să sbiere ordiele-I, oride
— «Soțiile vă 'nchideți» o ! n'am putea a le 'nchide ! (1)

Alecsandru Deparațianu a fost, fără îndoială, poet în tot înțelesul acestui cuvânt. Dacă nu s'a ridicat până a fi expresiunea cea mai adevărată a epocii sale, cum a fost Bolintineanu și alții, a fost fără îndoială expresiunea unui mare sentiment, pe care a știut să'l cânte cu cea mai mare pasiune și măestrie, în *Vara la Țară.*

Dacă nu a putut, mai înainte de moarte, să-și aibă ziua lui de mărire, în care să se fi suit d'asupra celor-l-alti și a timpului său, cauza este că el a trăit și scris într'o epocă, în care poezia română abia începuse să se formeze și în care mai toate spiritele, în adevăr patriotice și luminate, se îngrijeau mai mult de soarta condițiunii noastre politice și sociale, de cât de a literaturii.

Vara la Țară însă îl ridică, a doua zi de moartea sa, în rindul marilor poeți. În Panteonul nostru, figura lui nu are să sufere de nici o umbră. Poema aceasta nu mai are trebuință de comentarii,

(1) Doruri și amoruri.

popularitatea de care se bucură și astăzi este garanția frumuseții sale.

Critica Literaturii române, cel puțin pentru dragostea limbii noastre, trebuie să se lărgească cercetările sale și să se inspire și de trecutul nostru național. Să lăsăm simpatiile momentane care le avem pentru cutare sau cutare poet, ele ne-au făcut să mergem pe un drum așa de greșit, aducându-ne aminte că :

Apa trece pietrele rămân.

Nu pot termina fără a da câte-va din poeziile de căpetenie ale lui Alecsandru Deparațianu, mai ales că ediția publicată fiind foarte rară, se poate zice chiar că mai nu eczistă.

Gr. Andronescu.

VARA LA ȚARĂ

(Poesia postumă)

Locuința mea de vară

E la țară:

Acolo ești voiți să mor

Ca un fluture pe floare

Beat de soare

De parfum și de amor.

Acolo e fericirea

Și iubirea

Țimpului patriarhal,

Viața, ce aci s'ascunde,

Curge 'n unde

Curge 'n unde de cristal!

Ale soarelui copile,

D'albe zile

De cuptor și cireșar,

Ca pe niște surioare

Pe fecioare

Din colibi le chiamă-afar'.

Și ca roiul de albine,

Pe coline

Pe vâlcele, pe câmpii,

Toată ziua mi se 'ncură

Și murmură

Copilițe și copii!

Sfânta poezie 'n mantă

Radiantă

D'alb, de roșiu și d'azur

Investmântă deal și vale

Câmp și cale:

Nu lasă nimic obscur!...

Numai vara cerul face

Cu noi pace:

Numai vara ochiul meu

Vede 'n raze și 'n lumina

Toate pline

De mila lui Dumnezeu!

Plaiul verde de zmaraldă

Mi se scaldă,

Ca o nimfă 'n riu divin

De junețe și viață

Ce-o resfață

Și-i sărută d'albul sîn!

Și cum undulă pe spate,

Resfirate

Bucle blonde la vergină,

Ca miresele cu mirii,

Când zefirii

Sbor cu ele pe colin,

Spicul blond cu paie d'aur
 Scump tezaur
 Pentru mari și pentru mici,
 Undulează 'n miș de valuri
 Intre maluri
 De sulfină și d'aglic!

Ast-fel basmele-azurate
 Și 'nstelate,
 Cu-al lor cer de Oriint
 Spun, că'n țerile 'ncântate
 Sunt bogate
 Mări de aur și d'argint.

Și prin holdele splendide,
 Joc silfide
 Cu piciorul de copil,
 Svelte, agere, ușoare,
 Surioare
 Cu Camila lui Virgil...

Trageți danțul pe răzoare
 O! fecioare
 Cu privirile cerești!
 Danțul, cântecul și-amorul
 Sunt izvorul
 Fericirii omenești!

Însuși umbrele obscure
 Din pădure,
 Invelite 'n giulgiul lor
 Sar pe sumbra bălărie
 Intr'ua mie
 De 'nvertit într'un picior.

Și, când noaptea pe poiene
 Cânt'a lene
 Melancolicul păstor,
 Nu știți ielele cum danță
 Și se lanță,
 Îmbătate de amor!...

O! grațioase idile!
 In ce zile,
 In ce nopți ați înflorit
 D'asa odori minunate,
 Parfumate?
 Din fruntea lui Teocrit?

N'ați înflorit voi în ora,
 Când e hora
 Elfilor inamorați,
 Cu praf d'aur p'aripele
 Și de stele
 Ca 'mpărații 'ncoronați?

Când angelele cânturi
 Peste vânturi
 Se 'nalță de pe câmpii,
 Răpesc verguri, flori și raze
 In estase
 D'ale verei poezii?

Când mireasa nopții 'n iie
 Argintie
 Lasă velu-i virginal
 Pe colini și văi se cază
 Să se vază
 Goală 'n patul nupțial;

Și tremurânda virgină
 Ce suspină
 In al umbrelor mister,
 Zice-amăcului ce-i cere
 Din sin mere
 —«Uite luna sus pe cer!

Nici un timp aurorale
 Pastorale,
 Nici un timp, versuri cerești,
 Nu dă ca vara: splendoare
 Și candoare
 Poeziei omenești!

Și pentru asta eu, vara,
 Iubesc țara:
 Pentru asta voi să mor,
 Ca un fluture pe floare,
 Beat de soare, !
 De parfum și de amor

Moară tonții în palate
 Imbrăcate
 Cu covoare d'Ispahan,
 Ei, ce chiem petrele triste

Amestiste
 Și părinte — pe tiran !

Tonții, care pentru o mână
 De țărână
 Iși dau sângele din ei,
 Fac din crâncenele crime,
 Înălțime,
 Și din demoni Dumnezei !

Mie dați-mi valea verde,
 Unde pîrde
 Omul negrele gândiri ;
 Unde îți uiți de infamia
 Și sclavia
 Auritelor zidiri !

Nu mai voiți s'aud de cine
 Face bine
 Saū de cine face rău :
 De la mic până la mare
 Fie-care
 E victimă saū calău.

Lumea noastră e un mare
 Stârv, din care
 Miș de bestii se nutresc :
 Miș de păsări și de fiare.
 Ce prin ghiare
 Impart hoitul omenesc !

Vai !... și cum își bate peptul
 Înțeleptul

Care zi cu zi cîrbind
 Ale sale zile pline
 De suspine,
 Vede cărțile'i mîntînd !

În Paris, în Londra, 'n Viena,
 De la Sena
 Pân' la marea de Azof,
 Vede toată 'nvătătura
 Că e gura,
 Și stomachul — filosof !

Gură d'om, gură de căine
 Cere pâine !
 Fiți tiran, tâlhar, păgân.....
 Numai gura s'aibă pâine,
 Om saū căine,
 Te cunoaște de stăpân !

Dați-mi, dați-mi valea verde
 Unde pîrde
 Omul negrele gândiri ;
 Unde îți uiți de infamia
 Și sclavia
 Auritelor zidiri.

Unde, mândra păsărică
 Să ridică
 Până 'n cerul luminos,
 Și, din ceru-i plin de soare,
 Cu oroare
 Abia vede omul jos !...

ISUS IN TEMPLU.

I

« Libanul dete cedrii, Ofriul dete aur,
 « Sidonul, Tiru, Egiptul, golir'al lor tezaur.
 « De tot ce-avea mai mare, mai nobil și mai rar,
 « La facerea acestui gigantic sanctuar.

« In templu-acela mintea și forța omenească,
 « Voise 'n pietatea-i profundă să unească,
 « Pe ceruri cu pământul, pe om cu Dumnezeu :
 « Atunci era ușure ce este-acuma greu !

•Frumoasa Palestină pusese ca s'ardice
 •Acel gigantic templu lui Sabaot, se zice,
 •Mai patru zeci și sease de ani t'estasia,
 •Era o fericire celestă, a vedea,
 •Granitu-i, acest rege al stâncii, cum adoară,
 •Pe marmura lui albă, a munților fecioară,
 •Ivorul alb cu negrul eben cum se înfrățesc.
 •Și 'n flori unul cu altul cu grații se 'mpletesc,
 •Porfire, ametiste, opale și agate,
 •Cum rid în miș de forme de geniū inventate.

•Columnele și groși pilastrī cum s'ardică,
 •Măreți cu fruntea 'naltă, ca și arta antică.
 •Și boltele profunde pe stâlpii altieri,
 •Cum rid ca niște ceruri pe niște palmieri,
 •Și ziua blondă 'n templu din vastele arcade,
 •Cum cade eclatantă ca apa din cascade,
 •In cât și cel mai negru, mai sombru și mai blem
 •Și cel mai candid suflet era 'n Erusalem,
 •In mijlocul acestor torente de splendoare,
 •Vedea pe însuși domnul înconjiurat de soare.

•Aci în locul cel mai sfințit în Israel,
 •Veni în ziua-aceia Isus ; blând ca un miel,
 BCU Cluj / Central University Library Cluj
 •Și ochii lui în templu plimbând, — văzu 'n lumină,
 •In raze, în splendoare, în gloria divină,
 •In mijlocul acelor colonne de porfir
 •Cu ederă pe ele de aur, de ofir.
 •In fața-acelei roșiū granit, care adoară,
 •Pe marmura mai albă de cât alba fecioară,
 •Ascunsă dupe poarta de cedru și sandal,
 •La filii mamonei și popii lui Baal,
 •In locul rugăciunii ș'al grației divine,
 •Ce sufletele triste le face-a fi senine,
 •Aci unde se pleacă genuchiul cu fervoare,
 •Și ochii varsă lacrimi, și frunțile sudoare
 •Ș'amorul inefabil, profund, sfânt, resplendent,
 •Pe om ca curcubeul p'un cer de orient,
 •Redoră, ilumină, coloră, transfigură,
 •Așează-aureolă pe fruntea cea obscură,
 •Pe mic il face mare, pe mare 'l face mic,
 •Orfanului dă tată, streinului amic ;
 •In locul unde blonda, suava, lina pace,
 •Din umbrele terestre, celeste raze face,
 •Și valurile lumi, și viforul uman
 •Ce 'neacă-atâtea inimī, pe negrul ocean,

«Aşa de mult alină, pe suflete s'ardice,
 Că cel mai mizerabil se simte-atunci ferice.
 În locul cel mai august, mai sfânt, mai venerat,
 De trei ori sfânt ca domnul, într'ensul invocat,
 În templul lui Iehova — o profanaţiune!
 Pe peatra unde numai genuchele se pune.
 Isus găsi tarabe cu aur şi argint.
 Şi'n giuru-le p'acea ce 'nşală, fură, mint,
 Găsi uzurierii, samsarii, publicanii,
 Pungaşii, traficantii, infamii, şearlatanii,
 Pe-acei ce-şi vînd onoarea şi sufletul pe bani
 Pe cei mai mizerabili, mai răi, mai villi jidani,
 Strămoşii celor d'astă-zî ce n'au — în sin cu frigul.
 Dar cât un zeu : argintul ; de cât un cult : câştigul.

Şi vermii în cadavre şi molii în vestmint,
 Din ţară, din altare, din ceruri, din pămînt,
 Infamii,... tot-d'auna găsind ceva să roază,
 La toate-alcargă; — 'n lume nimic le face groază
 Când este vorba 'n pungă să puie o para,
 Ei n'au ruşine însuşi tiranii-aşi adora!
 C'o mână le ea banii, cu alta îi tămîie!
 Sub Cesar Palestina or cât ar vrea, rămîie,
 Or cât străinul calce cu cai împărăteşii
 Pămîntul sfânt, cămine, morminte părinteşii,
 Iudanului ce'i pasă ! — Destul jugul să fie
 De aur, ca în toată viaţa lui să'l ţie !

Şi lucru incredibil. — Afar de cirezarii,
 Afar d'ergheligi cu unghiile mari, — —
 Afar de schimbătorii de bani, a căror limbă
 Dedată cu schimbarea, mereu se tot preschimbă,
 În templul lui Iehova Isus găsi şi..... boi,
 Şi tauri, şi columbe de vindere — şi oi;

De vindere asemenea... — P'atuncia, numai care,
 Iudeu putea să vînză mai mult, era mai mare.

Acestea găsi'n templu Isus, — blând ca un miel ;
 Corupţia intrase de mult în Israel.

Atunci Isus — cuvîntul lui Dumnezeu, el mielul,
 El graţia, el bunul păstor, amorul, zelul.
 Candoarea, castitatea, el binele suprem,
 El fiul unui simplu teslar din Betleem,
 Întră'n minie. — Spaima împluse toţi jidani,
 Şi mesele cu banii dând jos pe şarlatanii

Iudeii, pe samsarii lui Israel — pe toți,
 Gonind afar' din Templu cu biciul ca pe hoți,
 Zicea Isus, s'auză Iudea oprimată,
 Iudea cucerită, vindută, înșelată :
 «Nu faceți, mizerabili leviți și cărturari,
 «A tatalui meu casă, tavernă de tâlhari.»—

E L E G I E.

Împérate ceresc mângâetorul!

Vântul ce 'n arbori plânge când trece,
 Sgomotul frunzei de pe vâlcea,
 Clopotul serei, aerul rece,
 Greerul toamnei, — toate plângea!

«Palidă toamnă.» — zicea poetul, —
 «Crudo, tu scuturi selba de foi,
 «Și de gherlande, și de buchetul
 «Florilor bele câmpul despot!»

«O! bătrânețe.» zicea el iară,
 «Tu stingi speranțe, visuri, amor;
 «Din bietul suflet, vai! faci să piară
 «Tot ce 'ntr'aripă pe muritor!

«Moarte tirană, tu iei din lume,
 «Tot p'ai mai tineri, p'ai mai frumoși :
 «Zmulgi copilașii de lângă mume,
 «Cruți pe bătrâni neputincioși!»

Vântul ce 'n arbori plânge când trece,
 Zgomotul frunzei de pe vâlcea,
 Clopotul serei, aerul rece,
 Greerul toamnei, toate zicea :

«Cel ce ia prunci de lângă mume,
 «Frunza din arbori, floarea din văi,
 «El, o poete, a pus în lume :
 «Ca s'o console poezi sîi!»

Alecsandru Depărățeanu.

UNDE 'MI-E MORMÂNTUL.

Ca rătăcitul, mă opresc
Pe calea mea necunoscută,
Căci nu știu unde mă găsesc;
Mă 'ntorc, și urma mî-e pierdută.

Dar or pe unde-ași apuca
E lumea tristă pentru mine;
De-ași scoborâ saŭ de-ași urca,
Tot rău găsesc, în loc de bine.

Oh! pentru ce nu pot să știu
Mormântul meŭ pe unde este,
M'ași duce-acolo fără veste
Și 'ntrênsul ași intra de viu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Th. M. Stoenescu.

NU CRED NIMIC

Nu'mi vorbiți de idealuri, de virtuți, de sentimente,
De femei, madone sfinte, nici de mari devotamente,
De sărac că este mare, de bogat că este mic,
Lumea m'a deprins d'o vreme ca să nu mai cred nimic.

Am crezut și-aŭ ris de mine, de a mea navitate,
Mai ales când lăudasem a femeii castitate;
Însă-acum riz eŭ de dênsa și cu ironie zic:
Eŭ care-am crezut în toate, astăzi nu mai cred nimic.

Dem. P. Manolescu.

N E A N T

*Spre ceruri cu privirea
 În taină mă 'ndreptez,
 Dar nu știu ce să crez...
 E mută năluca.*

*Să aflu cât se 'ntinde
 Nemărginitul cerc,
 Zadarnic mă încerc,
 Căci mintea nu'l coprinde.*

*E prea departe cerul...
 În el nu răsăd nimic
 Căci omul e prea mic
 Și prea înalt misterul.*

*Da: noaptea nepătrunsă
 De dincolo de nori,
 La toți cei muritori
 De veci va fi ascunsă.*

*Mi-arunc apoi privirea
 La lumca cea de jos,
 Dar tot fără folos:
 Că nu'ri pricep menirea.*

*O luptă nesfârșită
 Pe-al vieții val spumos,
 Un haos zgomotos,
 O viață 'n veci trudită.*

*Credință sau speranță
 Să am de ce nu pot!...
 Murind — se stinge tot
 În ultima instanță.*

Alecs. Slăniceanu.

FĂRĂ NOROC

Dorințele ce-avui odată
 Azi nu s'aũ împlinit de loc...
 Orice avânt deșert rămâne,
 Când ești născut fără noroc.

Dezgustul m'are 'n stăpânire
 Și 'n fața lui mereu declin,
 Iubirea mea fu o durere,
 Iar tinerețea un suspin.

Traian Demetrescu.

AMAR SI VAI DE-ACELA....

Amar și vai de-acela ce merge să cerșească
 La ușile străine un codru mic de pâine,
 Să 'și potolească foamea să poată să 'și târască
 Viața necăjită de astăzi până mâine.

Amar și vai de-acela ce-ajunge ca să ceară
 De milă vr'o favoare la prag necunoscut ;
 In loc de-ajutorință va fi 'mbrâncit afară
 Și'i va roși obrazul de neamul său pierdut.

De cât să mergi a bate la uși necunoscute,
 De cât să-astepti la mila bogatului sgărcit,
 Mai bine 'n munți, în codri, în văi pustii, pierdute,
 Să 'ți tremure 'nainte tiranul rătăcit!

V. Sabintu.

VESELIA MEA

M'am sculat de dimineață :
Soarele strălucitor
Urcă bolta cea măreață
Și s'ascunse dupe-un nor.

Căutând sfios prin casă.
N'am văzut nimic schimbat ;
Iar portretul ei pe masă
Stă cu flori încoronat.

Mi se pare că'mi zîmbește
Când cu dragoste 'l privesc :
Vestii de moarte nu mi s'osește
De la-aceia ce iubesc ?

Nu mă ba'te vr'o fericie,
Nici nu sunt nenorocit ;
Dar de ce nu pot a zice :
Azi sunt vesel, fericit !

Vai ! Și ore ca aceste
Câte pot să număr eū !
Veselia scurtă 'mi este ;
Ênsă nu și chinul meū !

Nicolae Ţincu.

DE-AM PLĂNS

De-am plâns cu lacrimi calde
Ce folosit-au oare,
Când rana 'n piept tot este
Și tot mai crud mă doare ?

De-am plâns și 'n zori de ziuă
Și 'n noaptea cea mai deasă,
Credeam c'a mea durere
Din piept are să iasă.

Credeam c'aci în lume
Găsește ori și cine
Puțină mângâiere
Durerea să-și aline.

Credeam atunci; — dar astăzi
Eū rid de-or ce durere,
Căci m'am deprins să sufer
Și fără mângâiere.

Elisabeta M. Z. Ionescu.

E L E N A

ROMANT

DE

DIMITRIE BOLINTINEANU

Era ziua de Maiu întâiu a anului 1859.

Mai multe familii de boeri desbracați, la 24 Ghenariu, de privilegiatele regulamentare, fugind de capitala revoluționară, se adunau la o moșie lângă Ploesti unde, fără cea mai mică temere, puteau să critice lucrurile și oamenii noi.

Până a introduce pe cetitori în mijlocul acestui cerc de deprilegiați ca să le facem cunoștința, bărbaților și femeilor de care era compus, să vorbim despre moșia boerească.

Satul ei era situat pe o înălțime de unde ochiul vedea o întindere de două ore, fără să întâmpine de cât o luncă lată, acoperită de tapete cu diferite culori. Pe aceste tapete se vedea Prahova alergând caprițios, făcând abateri, întoarceri și vărsând în urma sa niște gemete sêlbatece.

Casa era situată pe virful dealurilor. Ea domina grădina de arbori prin înălțimea sa. Să nu vă așteptați a vă duce într'un castel ca cele dupe Rin.

Părinții noștrii n'au zidit castele pe la moșii, din cauza nestabilității timpurilor de atunci, năvălirilor de Turci și de Tătari, înaintea cărora nimic nu mai putea sta. Mai târziu, sub fanarioți, de când datează cele mai multe familii de astăzi, bătrânii perdură gustul de a trăi pe la moșii, atât în cât unii din cei mai avuți de multe ori nu știau în ce parte de loc se aflau moșiile lor. Casa proprietarului nostru era făcută de zece ani numai. Cu

două rinduri, cu un balcon de fer la rindul d'intîi. Un salon, oală de mîncare. O bibliotecă, fără nici o carte. Restul se compunea din nouă camere mici. În partea dreaptă a casii se aflau dependințele, bucătăria, grajdurile etc.

În partea stîngă era grădina.

Zioa de întaiu Maiu fusese frumoasă până pe la apusul soarelui : dar de aci înainte, cerul se întunecă. Un vînt repede, o ploae furioasă, începură a bate și a uda, și ținură ast-fel până aproape de zioă. Societatea ce se afla aici fuse nevoită a se închide în casă și a căta distracțiunile sale în convorbiri și jocuri nevinovate.

Era zece ore din noapte. Printre vuetul vînturilor, și ploii se auzi de odată strigătele depărtate ale postașilor ; o ureche ecsperimentată ar fi ghicit, dupe ele, că caii erau stătuți. Societatea crezu neapărat că o familie așteptată aici, se îndrepta către sat. Iată dar o distracțiune, ce pentru un cerc de oameni inchiși în casă, la țară este un mare eveniment.

Stăpănul casii trimite oameni înaintea poștii să se informeze.

Salonul era mobilat cu oglinzi, canapele, scaune, foteluri. Pereții tapetați cu hîrtie colorată. Societatea de față era întocmită din vre-o zece persoane, între care patru bărbați și șase doamne.

Stăpănul casii se cheama Postelnicu George ; era un om ca de cinci zeci de ani, oacheș și cu pîrul jumătate alb. Înalt de stat și puțin încovoiat ; figura sa avea trăsuri pronunțate fără să fie inteligentă. Toate facultățile păreau că remăseseră staționare. Judecata la dînsul era tot-d'auna falșă : toate efectele il impresiona cu vioiciune, și nici o dată nu-și da osteneală a slăbi acea impresiune prin cercetarea cauzelor ce le produceau. Sufletul său nu putea a se înălța nici odată din cercul strimt al intereselor egoiste : nici o idee mare nu putea să pătrunză aici. Avea o mare doză de răutate. Falș, intrigant, șiret, ar fi fost periculos dacă natura nu i-ar fi refuzat mijloacele intelectuale.

Lucru ciudat ! această natură a făcut o minunată cumpănire : ast-fel vedem fearele cele mai înrăutățite supuse la o lege ce regulează cu mare sgîrcenie reproducțiunea lor ! ființele veninate, sunt nevoite a se țări și lipsite de facultatea de a zbura !

El moștenise o mică avere de la tatăl său. Când intrase în serviciul Statului, era sărac. Retribuțiunea cunoscută i-a fost atât de puțină în cât nu numai nu-i ar fi permis a 'și mări averea ; ba încă nu-i ar fi ajuns nici la întreținerea vieții ; cu toate acestea,

eși din serviciu, dupe doi-spre-zece ani, cu șase mii galbeni venit în moșii. Nimeni nu se miră de aceasta, căci asemenea fapte sunt dese în această țară.

Când se retrase din serviciu, la începutul guvernului interimar al principelui A. Ghica, îi veni ideia de a se însura. Postelnicu George era o partidă strălucită în București. Era bogat și boer mare. Aceste calități sunt de ajuns pentru un bărbat ca să ceară mâna celei dintăi fete din țară. Era bătrân, rău crescut, fără spirit, fără învățătură, încărcat de defecte fizice, și morale; însă în țara noastră, în căsătorie, nu se cere de cât avere și un nume.

Avea dar, drept să caute o fată de 16 ani, frumoasă, bine crescută, cu spirit, cu inimă și cu avere mare. El dete în toate părțile de știre să i se găsească o mireasă cu toate aceste calități. Până a nu se găsi mireasa, se puse să-și cumpere cai, calești, case. Și scrise la trei cabinete o petițiune circulară, cerând a i se da o decorațiune pentru serviciile ce a făcut în timpul ocupării țerilor de streini.

Dupe trei luni de cercetare pe ici pe colo, întâmplarea îl făcu să găsească o mireasă cu toate calitățile ce dorea.

Cu trei ani în urmă, se afia în adevăr în București o fată, o minune, o perfecțiune sub toate raporturile. Tinerete, fumusețe, spirit, creștere, simțiminte delicate, le posedă pe toate în punctul cel mai înalt; în fine era una dintre acele ființe rari, unici poate, ce Dumnezeu din timp în timp face să nască în unele societăți degenerate, ca și cum ar voi ca oamenii să-și aducă aminte că nu i-a părăsit.

Ast-fel era femeia ce se găsi demnă a fi sacrificată acestui om. Legenda șarpelui din fântână, căruia se da pe toată zioa câte o vergină să devore, numai ca acesta să lase pe locuitorii cetății a lua apă, este o ingenioasă metaforă a istorii unor bărbați, cărora, pentru interese oare care, li se sacrifică aceste dulci și nevinovate ființe. Nu s'a găsit încă un sfântul George ca să invingă trufia acestor balauri.

Se înțelege că fata nu primi bucuros a da mâna acestui om, dar părinții stăruiră serios. Educațiunea sa superioară, unită cu simțimintele cele mai nobile de abnegare fură cauza pierderii tinereii Elene. Ea priimi, căci ast-fel voiaș părinții săi, priimi precum ar fi priimit să meargă într'o mănăstire, sau să moară ca să facă plăcere părinților.

Nunta fu splendidă. Lumea vorbi mult despre această căznicie. Ceî mai mulți, fericiră pe Elena pentru un ast-fel de bărbat și mai toate mumele își urău pentru ficele lor partide ca a Postelnicului George. Toată societatea din București, în timp de zece zile, nu vorbi de cât de darurile ce se trimeseră miresii.

Lumea văzu în timp de două luni acești însurați arătându-se la grădina de la barieră, sau la opera italiană, apoi dênși dispărură, se duseră să trăească la țară, și fură uitați.

Elena nu iubea pe soțul său, căci nu putea nici să-l stimeze, nici să-l admire: din contra, toate faptele soțului său în timp de trei ani erau de natură ca femeia lui să-l disprețuiască.

Ea însă nu 'i-o arăta nici lui, nici celor alți oameni.

Dumnezeu ca s'o mângâie, îi dete o fetiță.

Suferințele dăduseră frumusețelor sale o grație cu totul rară, suferințele se înobilase și mai mult în aceste suferinți. În vocea sa, în esresiunile sale, în privirile sale, în mișcările sale, era un parfum de melancolie atât de suav, atât de ideal, că cei care o vedeau, credeau că ved ceva dulce și ceresc ce ar fi zărit într'unul din visele vieții.

Bărbații erau preocupați cu politica zilei care îi desmoșterise. Unul se chema logofătul Constantin. El însuși număra cinci-zece de ani. Acesta începuse cariera sa politică sub regulament. Trimis să învețe legile la Paris, se întorsese licențiat, abia venise și se numi profesor de drept. Mai târziu, părăsi profesoratul și intră în magistratură, cu gând a se face într'o zi ministru, servi pe cei trei domni regulamentari și înaintă; dar nu se lipi cu inima de cât de cel mai rău dintre cei trei domni. Cât pentru al patrulea domn, îi era inamic declarat. Om cu învățatură, cu inteligență, cu voință tare; dar dintr'o margine în cea-laltă a ființei sale fizice, intelectuale și morale, ca să găsim vorba cea mai justă *anost*, cum se zice la București în stilul familiar. În fine unul din acei oameni, pe care nimeni nu poate să 'i iubească, nici chiar amantele lor.

Unul din cei alți doi, se numea Iordache, se trăgea din viță de domn, tată-său, sau moșe-său, fusese fiu de domn, beizade. Toți îi ziceau principele Iordache, el însuși își da acest titlu cu îngâmfare. Soția sa mai ales, era în stare, să rupă relațiunile cu cei mai buni amici care nu 'i-ar fi zis principesă. Aveau un fiu de șase ani, căruia părinții ei înșile îi ziceau principe! boală ridicolă

ce bântue de la un timp încoace multe capete seci ; molimă a moravurilor streine ce unui român în călătoriile lor în Europa au putut să culeagă în căile ferate, în birturi, în baluri publice pe unde au alunecat. Ea va trece numai prin propagarea ideilor luminate și serioase.

Sotia sa era fiică unui neguțător avut : această condițiune contribuise a prezinta în ochii săi titlul de principe cu o valoare însemnată. Averea sa făcuse pe Iordache să o ia în căsătorie. Iordache risipise averea părintească împreună cu toate câștigurile de mare funcționar al Statului, în timp de mai mulți ani, și acum trăia din averea femeii sale.

Mai venea unul, un bădăran înavuțit și boerit, un om de 60 de ani, cu părul siv. Dênsul începuse cariera sa ca băiat în casă la un boer mare, mergea dupe caleașcă și ducea ciubucul boerului. Dupe un serviciu de mai mulți ani, fuse numit copist la o cancelarie, unde, prin protecțiunea stăpânului său, în câțiva ani ajunse la cele mai înalte funcțiuni, și își făcu o avere în moșii de opt-spre-zece mii galbeni venit pe an. Acest om avea facultatea excepțională de a deveni un instrumînt rău lăcător. Viața lui politică și socială era un șir de trădări, de intrigi, de lașități, de abuzuri.

Principele Bibescu de câte ori îl vedea la paiaț, în zilele de primire, îl întreba : «Ce face Consulul rus?...» Sarcasmul spiritualei Domnitor era luat de dênsul drept un compliment.

Femeia sa, tip de bădărancă parvenită, părea că a născut în lume ca să formeze anume o asemenea pereche.

Fiica lor ce se afla acolo e frumoasă, alt nu are nimic. Acea familie de parveniți purta numele de *Serescu*, și ca să'și dea mai mult lustru, adăoga pe cărțile de vizită sub coroana de conte, pozițiunea *de*.

Mai era o domnișoară dintr'o familie cunoscută. De și părăsită de îngrijirea unei mume, Caterina era înțeleaptă ; lipsită de o educațiune strălucită, natura îi fusese favorabilă, spirit, frumusețe grații se disputaū care de care să'î aducă mai multe omagii. Ea era pe atunci foarte la modă. Calitățile ei erau lăudate de toți.

Iată cele dintâii noțiuni despre persoanele de față.

Să ne întorcem acum în salonul Postelnicului George, în momentul când se auziseră în depărtare strigătele de postași.

Cea d'întâi ce dete alarma și alergă către fereastră, fu Cate-

rina. Ana, fiica parvenitului celui avut o urmă dupe datina fetelor ce se țin una de alta, lucru ce face pe bărbați să zimbească cu malițiozitate.

— Cine poate să fie? zise ea. Tudorina Corleasca; sau Marița și Zoe Șeni cu bărbată-său. Era vorba să vie!..

— Ași dori mult să văz pe aceste nebune. Zise Elena. Mai ales pe Zoe Șeni, de și nu aprob purtarea lor în timpul Carnavalului.

— Ho! ho! strigă Principele Iordache. ce credeai că noi am rămas în urma Parisienilor?

— Aū jucat pe dracul pe virful degetelor! zise Postelnicul George. în toate nopțile dupe bal se duceau ele și altele, cu atâți crai, la birtul lui Hug unde se puneau pe mâncare și băutură până la ziuă; și...

— Și ce? răspuse Elena, negreșit nu pot s'aprob această purtare; dar nici nu pot a'î da un caracter culpabil

Așa sunt mierele, zise Postelnicul contrariat. Se apără una pe alta!

Elena deveni roșie.

— Dar când ti'oi spune, urmă el, că această bandă ușoară de muieri, dupe cină se puneau de cântau și jucau cu Blansa Francaza tontoroiiul de gât?..

— Nu știu, răspuse Elena.

— Nu știi?! dar eū însuși le-am văzut, cu ochii mei, eram la București, trăseseam la otelul lui Hug, dormeam; m'am deșteptat de chiotele lor... am deschis ușa camerei să văz doară s'a aprins birtul. — Ce-am văzut? muieri strigând și sărind împrejurul mesei, cu un cârd de golani. Gândești că s'aū rușinat de mine când m'aū văzut? hop! hop! m'aū chemat să iaū parte cu dênsele. Nene George! vin aici!..

— Și tu te-ai dus? îl întrebă Principele Iordache.

— Eū!

— Eū m'ași fi dus, așa fi cântat și jucat cu ele tontoroiiul.

— Ce spuî? zise Principesa, ai și mutră de ast-fel de petreceri!

— Eū! heî! heî!... Când ai ști...

— Tocmai că știu..

— Nu știi nimic!.. Dar ascultă, or să vie aici... Să le facem curte...

— Era vorba alaltăieri la București, zise Serescu, să vie și Talangiu, cu familia.

— Și Șer, zise Principesa.

La aceste vorbe, Caterina tresări și un văl de purpură trecu pe fața sa : nimeni nu băgă în seamă această turburare.

— Minunat orator ! este Talangiu !... zise Serescu, când vorbește se face tăcere adâncă, ar zice cine-va că vorbele curg din buzele lui ca mărgăritarele.

— Nu sunt de această părere, arhon Logofete... Șer vorbește mai bine!... în adunarea de sub Bibescu erau oratori buni ! hei : ce timpuri !... Eram deputat... nu m'ai auzit vorbind în adunare nici odată ? 'Mi aduc aminte încă cum fulgeram într'o zi opoziția ! nimeni nu mai ceru să vorbească în ședința aceia... Era cu pricina lui Trandafirof, când ceru Rusia să exploateze minele. Grozav băturăm pe opoziție... a doua zi închiserăm adunarea...

Strigătele poștașilor se auziră acum în carte. Oaspeții alergară în capul scării, servitorii veniră cu luminări. Erau patru trăsuri închise. Călătorii se coborâră, apoi urcară scara, îndată se auziră mulțime de voci zgomotoase de femei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOII VENIȚI

Salonul era plin de lume.

Talangiu cu familia, Șer, Tudorina ; Zoe Șer cu bărbată-său, și alții cu care vom face mai târziu cunoștință. De o cam dată să ne ocupăm de o persoană necunoscută ce intra cu Șer.

Permiteți-mi a vă prezenta pe D. Elescu, zise Șer, înaintând către D-na Elena, însoțit de un june necunoscut. D-nu este Român, adăogă el, amic al meu din copilărie, străin în țară, căci lipsește de aici de cinci-spre-zece ani.

Elescu se înclină cu respect înaintea Elenii ; Elena îl privi cu bunătațe și îi zise.

— Bine ai venit, Domnule, ! crede-te în această casă ca în mijlocul unor vechi și intimi amici.

Pe urmă Șer îl prezintă la toate damele și la stăpânul casei.

Să vorbim puțin despre nouii veniți.

Talangiu este un om politic. O ființă bizară, ce ține prin sistemul nervos de natura poezilor și a femeilor. Susceptibil de a

se întusiasma îndată ; esaltat până a nu ține seamă de linia așezată între sublim și ridicol. Fanatic în ideile sale, neuitând nimic, neînvățând nimic, înclinător, sfios prin temperament, vorbind cu un talent natural ; sofist, nestrălucind de cât atunci când este a vărsa veninul său în rănilor partidelor politice. Integru alfel, dar plin de ambițiune ; virtutea la dînsul este un rol ce a hotărât să joace, este o amestecătură bizară de bun și de rău, de leal și de perfid ; un lucru neînțeles, neisprăvit, căruia îi lipsește foarte puțin pentru a fi perfect, foarte puțin pentru a fi ridicol.

Astăzi aspiră a fi cap de partidă, a reinvia privilegiații și privilegiile moarte, și a juca rolul profetului Samuel. Sistemul nervos îl înrăurește pînă în credințele sale.

Șer este de 36 de ani, natură întârziătoare, tot este încă june într'ânsul său cel puțin el crede că abia acum intră în viață. Inimă îi lipsește, spiritul său este comun. Pare a fi născut să strălucească în toate lucrurile mici, este, dacă îl putem numi astfel, *geniul nimicurilor*.

Cele două dame Tudorina și Maria, sunt două tipuri diferite, ce reamintesc Loreta de la Paris. Una frumoasă, tăcută, gravă ; spirit mărginit ; inimă seacă de ori ce simțiment ; iubind plăcerile pentru că s'a întâmplat să fie aruncată în curentul lor ; cea altă, spirituală, viicioasă, seamănă a fi obscură ca să facă a se iubi plăcerea.

Soțul său, *un bon enfant*.

Un june ca de 30 de ani, care veni cu aceste doamne, de și de o naștere cu totul obscură, dar averea mare ce-i rămase de la părinți, făcu să fie primit cu oare care egalitate în societatea privilegiaților ; aceasta îl costă mult, el caută să-și plătească intrarea în lume prin nenumărate daruri. Către acestea, el are spirit plăcut, lucru ce este o justă compensațiune pentru fizicul său.

Vom vorbi încă de un nou sosit cu femeia sa, de Șeni, un boer mare, care nu a fost tot-d'auna mare, în junia lui era sărac și dat cu totul la desfrănări. Era un fel de *Lovelas*. Aceasta dovedește că în junia sa avea o figură plăcută. Tânăr încă se însură ; căsătoria îl făcu să se apuce de comerț, câștigă, făcu stare colosală.

Astăzi casa sa este cel din tîiș salon în București, nimeni nu știe nici să trăiască, nici să primească mai bine pe străinii de cât dînsul.

Sotia sa, Zoie, uită numărul anilor ce se scurg sub picioarele sale și se crede încă tânără și proprie tutul ideilor tinere.

Conversațiunea ce începu în mijlocul acestui cerc, era plină de interes; mai întâi întrebare noutăți din capitală.

— Să ne ferească Dumnezeu de mai rău, zise Talangiu.

— Iar a mai făcut ceva liberalii? întrebă Postelnicul George.

— Liberalii! liberalii! este vorba de liberali?... credeați d-ta că ai noștri or să meargă până să primească nu numai a rămânea în minister, ba încă să servească interesele unei stări de lucruri nerecunoscută de puterile garante, și să dea astfel mai multă tărie regimului de astăzi; dar ce aștepți de la K... înțeleg ei ceva?... În curând are să fie pe aici, în vecinătate, o tabără ostășească, știți ce va să zică aceasta? că dacă puterile nu vor recunoaște votul de la 24 Genariu, ne vom lupta cu armele în mână. Sînt fini, nu este îndoială. Europa nu se află în pozițiune de a permite nici unei puteri vecine să ocupe țara, pentru un mic lucru, ar face-o când ar izbucni o revoluție... Și nu este de mirare să vedem că se recunoaște acel vot monstruos!... Avem să ne așteptăm la lucruri triste, arhon Postelaice...

Ast-fel vorbi Talangiu. Cei mai mulți bărbați îl înconjurară.

— Triste! triste! zise postelnicul George. Revoluții, ucideri....

— Toate acestea nu sunt nimic — răspuse Talangiu... Eu unul nu mă tem de ele, dar le doresc, căci, ele vor aduce cu voe fără voe ocupațiunii streine, și ocupațiunile vor aduce vechiul regim de ordine legală, dar, din nenorocire, nu mă aștept la acestea, și iată pentru ce sunt în adevăr supărat.

— Așa este! Strigară Serescu, și principele Iordache.

— Dar, revoluționarii de meserie, urmă Talangiu, pare că au înțeles lucrul, căci ei acum fac propagandă contra revoluțiilor.

— Dacă 'mă este ertat, zise Elescu, voiți face o mică obiecțiune la toate acestea. Știți că lipsesc de mulți ani din țară; nu am luat parte în certele de partide...

Prin urmare, văd lucrurile cu sânge rece — înțeleg aceste certe, înțeleg dar și existența partidelor. Ele sunt naturale, le vedem în toți timpii, la toate popoarele, și nu numai că nu mi se par periculoase, dar încă le crez utile în interesul general al națiunii; ele sunt care fac de naște lumina, dau vigoare și energie cugetărilor și acțiunilor. Dar nu trebuie a perde din vedere că aceste certe, ca să aducă rezultate binefăcătoare, caută să rămâe în cercul opi-

niuniunilor în chestiuni ordinare. Văd însă că ele la noi trec linia ce le este însemnată, și atunci devin două tabere; una, a țerei, alta avant-garda streinilor în țară; una voiește mărirea, fericirea, neatârănarea națiunii; cea-l'altă, neapărat o să vie a combate, prin urmare a cere contrariul. Iata dar că aceste partide devin periculoase intereselor generale. D. Talangiu ne zice că așteaptă mântuirea de la ocupațiunii streine. Inșă care mântuire? A unei clase său a unei țeri? ocupațiunile streine pot să fie favorabile unei clase, însă nici odată intereselor unei țeri. De câte ori streinul calcă pe acest pământ, este o consecință naturală, să răpească câte un drept din cununa acestui popor. Cât pentru mine, condamn aceste tendințe către ocupațiunii streine, căci o repet, ele favorizează interesele unei clase și lovesc interesele țerii. Dar trebuie o filosofie cu totul rece, ca să nu cădem în asemenea erori.

Aceste cugetări generoase ale lui Elescu nu puteau să fie de gustul unei societăți care nu le înțelegea. Ceî mai mulți, suriseră cu pietate, unul șopti în ridicul. «De unde ne-ați adus pe acest filosof?» Era acolo un suflet care îl înțelegea: Elena. Vorbele lui atinseră inima acestei femei; ea auzea vorbindu-se un limbagiū care îi era cunoscut. Ast-fel e și un eczilat, care, dupe ce a trăit mai mulți ani într-o țară streină, aude de odată limba sa natală. Nici o recomandatiune nu putea fi mai bună pentru Elescu înnaînțea Elenii, de cât simțimintele sale. Ea intră în convorbire și zise:

— D-nu Elescu are dreptate; noi suntem prea împătimați ca să judecăm în același chip ca D-lui.

— Nu are dreptate, strigă Talangiu.

— Dar, Domnul meu, răspunse Elescu. Nu vei tăgădui că cerțele de partide de astă-zî pe tărâmul pe care sunt puse, nu aduc nici un folos țerii.

— Și prin urmare, dorești să ne împăcăm? zise Talangiu. Și cu cine? cu revoluționarii de meserie, inimizii proprietăței, familiei, religiei? cu bandele de desculți ce se hrănesc în vise cu singele beerilor, până când vor începe aevea să'l soarbă?... Să ne înfrățim cu călăii noștri? Vezi, domnule, că ideile d-le, sunt utopii.

— Nu voiți pace cu partida adversă, căci credeți că oamenii care o compun v'au atacat privilegiile de clasă; dar preferați amicia streinilor, care tolerându-vă acele privilegii parțiale, vor să

răpească independența țării! Ertăți-mă a vă spune, că nu vă înțeleg și că politica Dumneavoastră este egoistă.

— Mă prinde mirarea că te aud vorbind ast-fel, zece zile dupe venirea D le în țară! Sunt sigur că ai căzut îndată în cursele lui Rusetache, Brătienii, Golești și compania.

— Îi cunosc din nume, n'am nici un cuvânt nici să'i urăsc, nici să'i desprețuesc, căci n'am nici un cuvânt a'i crede din acele bande de desculți ce visează despoierii și sînge.

— Ho ho! dacă ai ast-fel de idei despre acei oameni, apoi sănătate bună! mâine o să te ved scriind în *Românul* sau în *Dâmbovița!*..

— Sunt sigură, zise Elena, că la București ați vorbit destul politică?.. Vedeți că doamnele sunt nerăbdătoare să asculte alte lucruri.

— Lasă-ne în pace! strigă postelnicul George. O să vorbim politică, căci de aci atărnă moșiele și capetele noastre.

— Hei! Domnule Elescu! zise Talangiu răsturnându-se pe o canapea. Nu cunoști țara aceasta!... Află că tot ce este mai bun aici, este clasa privilegiată. Aici este patriotismul, cunoștințele, esperianța, onestitatea, sacrificiile. Afară de aici nu mai este nimic bun. Ceia ce se chiamă clasa a doa, se compune în genere de ciocoii noștrii; ceia ce se chiamă burgezie, se compune din Sârbii, grecii, veneticii fără nici o dragoste pentru țară, numai clasa nobililor a rămas nebântuită de corupțiune. Nici un boer mare nu a speculat în funcțiunile publice. Vezi cum, din zi în zi, se ruinează stările lor? dovadă că sunt onești. Pe când cei din a doa clasă se ridică pe averile lor neincetat, cumpără proprietăți nemișcătoare pe toată zioa. Numai clasa nobililor a dat până astă-zi oameni învățați, literați, oameni politici, oratori. Ne spun unii că am dănțuit cu streinii prin baluri, că purtăm decorațiunile lor. Dar în starea de slăbiciune a țării, redusă a fi ocupată de streinii, prin însuși nebuniile revoluționarilor de meserie, spune'mi, nu era un act de patriotism a priimi străinii cu flori, a le da baluri? care era scopul? nu era a scăpa țara? nu este o faptă de tărie de caracter, a purta decorațiunile străine, când știm că mulți ne critică? Aceasta numai noi avem curagiul a o face. Se zice încă că este o mare corupțiune? unde se află? în mulțime: în clasa doua, în burgezie, în țărănime. Nu în clasa nobililor. Vedeți ce se întâmplă în familiile de jos. Comparați-le cu moravurile familiilor noastre. Intre noi abia să fie două sau trei familii puse la indec, două sau trei femei

care printr'o conduită neregulată au dat ocaziune oamenilor să critice; în jos de noi ele sunt cu miile, toate pot zice.

— Ce bine vorbește! Strigară uni.

— Voi să espun lucrurile cu nepărtinire, zise Elescu, mai întâi voi spune că nu mai sunt clase în țară, că sunt numai Români. Dacă este vorba de clasa privilegiată, eu însu'mi sunt din această clasă. Aceasta îmi dă drept a vorbi aici contra acelei clase pe care o numești nobilă și îi dai atâtea nemeritate calități. Încă din timpii colonilor Români, și în urmă, din timpii celor dintâi domni români, au rămas mai multe familii istorice. În timpii vechi, numele familiei nu esista, titlurile erau pe viață, și se vede că tot meritul se punea pe acele titluri, căci ele țineau locul numelui de familie, precum dovedesc hrisoavele vechi, titlurile, neputând trece moștenire la copii, ei căutau a-și câștiga titluri noi prin fapte frumoase, și pentru aceasta puneau atâtea preț pe ele iar nici de cum pe numele familiei. Unii copii ajungeau, alții perea în întunec, rămânând cu hrisoavele familiei, și lăsând locul lor altora. De aici vine că, chiar astăzi familiile istorice sunt pe la sate în stare de boeri de neam și unele reduse la condițiunea de clăcași. Diferitele faze ale istoriei servira a ucide aceste familii. Domniile ei înșile uciseră mulțime de boeri; pe urmă veni persecuțiunea Grecilor, și parveniților contra familiilor de români. Dorobanții sub Matei Basarab și sub următorul acestuia, uciseră sute de familii cu femeile și copii lor; pe urmă veni persecuțiunea Fanarioților pe la începutul domniei lor, și puține familii vechi putură scăpa încă, de cuțitul său de urgia lor. Cei mai mulți, ruinați, se retraseră la sate, unde uitarea și întunecul coborî peste următorii lor. Ceia ce se numește astăzi aristocrație sau marea boerie, este creațiunea domniei fanarioților, necontenit înprospătată cu parveniți. Către acestea, ea nu constituă o noblete nici dupe regulament, ci o simplă birocrație ca aceia a turcilor, căci fiii nu moștenesc de la părinți nici rangurile nici aceleași privilege.

La aceste vorbe toată adunarea și mai ales femeile protestară. Din acel moment, Elescu murise în spiritul Societății ce 'l asculta.

Elescu urmă :

— Nu este destul. De când periră boerii români, și de când fură înlocuiți cu parveniți, venetici, români perdură spiritul de vitejie și cu dânsul toate virtuțile. De atunci domniile se dară acelora.

ce oferau mai mulți bani și mai multe concesiuni către străini, demnitățile cele înalte se dară aceloră ce promiteau a servi mai avantajos acea politică mizerabilă.

De atunci și până astă-zî scurtele generațiuni ale boerilor se stinseră și nici odată nici o faptă mare, nu se mai făcu, nici una din virtuțile ce constituiesc caracterul clasii nobile nu mai există. Regulamentul nu schimbă nimic în aceasta. Instituțiunea își făcuse timpul.

Toată societatea începu să murmure contra lui Elescu; și mai tare de cât toți Serescu parvenitul.

— Cine a adus aici pe acest roșu? întreba Principele Iordache.

— Ah! unde te duci, găsești de acești oameni! zicea principeasa. Dacă ași fi știut, nu ași fi venit.

— Merită să i se zică a pleca de aici! zicea Serescu. Să aface ast-fel boerii! trebuie să fie nebun!

— Ne-a lovit rău. zicea Postelnicul George.

Dar Elena se apropie de bărbatu-său și îi zise.

— Nu lua lucrul ca cei-alți. El însuși este boer... Ceia ce zice este adevărat.. Acest junce are zece mii de galbeni venit, un om atât de avuț nu poate fi un revoluționar

— Are zece mii de galbeni venit?... zise el, și îndreptându-se către societate :

— Ei bine! Iată cum imi place să vorbească Românul! Are dreptate D-l Elescu. Ce tot imi spuneți de nobleță! Și noi suntem nobili; dar nu ne îngânăm cu nobleța.... oamenii de spirit și de inimă caută să cugete ca noi. Apoi, ce mi-a făcut această noblețe pentru țară? Se chiamă că ne cunoaștem.

Acest discurs făcu pe toți să se mire; cucoanele riseră.

— Ce l'a găsit pe Postelnicul George, să spue aceste vorbe, care nu sunt ale lui? întrebă Șer pe Talagiu.

— Se vede că nevasta i-a șoptit ceva la ureche.

— Domnilor, zise Elena. Să decidem a nu mai vorbi politică, căci prevăd că o să ajungem la discuțiuni violente care nu sunt ertate adevăraților *nobili*.

Elescu se puse pe un scaun, lângă Elena. O oră de întrevedere, îi fusese de ajuns să înțeleagă că singura femeie ce se afla aici era numai Elena. Către acestea ea era Regina Societății nu numai prin maniere, prin spirit, prin simțiminte; dar încă prin frumusețe.

— Mărturisește domnule, că politica a devenit o boală în țara noastră! îi zise Elena.

— Aveți dreptate.

— Nimeni nu se mai ocupă de cât de politică, de la miniștri până la țărani. Miniștri fac politică, adunarea face politică; funcționarii fac politică, și administrația țerei este părăsită. Politica este punctul de plecare chiar al particularilor, ori ce faptă este calculată pe o idee politică! literatura cade; nimeni nu mai citește de cât gazete; cărțile de literatură nu se mai vând. Comerțul lăncezește: artele, științele au amortit. Artiștii fac tablouri ce reprezintă scene de la adunare; figuri de deputați, unde nici arta nici artiștii n'au nimic de aflat. Profesorii părăsesc clasele ca să desbată chestiuni ministeriale..., femeile se văd părăsite pentru politică... Politica este cea mai mare rivală a noastră, și încă vă plângeți de noi că nu îmbrățișăm ideile cele noi!... este o mare schimbare în această țară...

— Lipsești de cinci-spre-zece ani? Erai amic cu frate-meu Constantin care a murit... dar atunci erai amândoi copii... Imi aduc aminte încă... eram copilă...

— Îmi pare că vă văd în brațele doicilor. Erai frumoasă.

— A!...

— Regina tuturilor acelor îngeri mici și grațioși, ce surideați atunci la viață.

— Prin frumusețe, nu este așa? atunci, poate!...

— Dar nu ați încetat a fi regina micilor și grațioșilor ângeri, ce acum s'au făcut mari, de o sută de ori mai grațioși.

Vorbe de felul acesta Elena nici odată nu auzise, adresându-se ei. Roșeața înneacă fața sa; și luând un aer voios, se prefăcu că nu auzise nimic și urmă:

— În adevăr, toate animalele sunt gentile când sunt mici, cele mai nesuferite mari, mici sunt pline de grație.

— Afară de șerpi și de câte-va persoane ce sunt aici... mai zise Elescu...

— Ce răutate!... Nu-ți plac oaspeții noștri?

— Unii nu-mi plac! îi cred niște suflete uscate de ori-ce idee mare, generoasă.

— Și ce numiți un om cu idei mari și generoase? Ce i-ar servi aceste calități în societatea noastră, unde aceste simțiminte

sunt proscrise ? sunt ridiculizate sau văzute rău ? Societatea nu câștigă nimic, și cei ce le-ar avea, ar deveni nefericiți...

Elena lăsa sufletul său să vorbească. Apoi, aducându-și aminte că vorbele ei puteau să fie interpretate în sensul cel adevărat, zise :

— Îmi plac însă aceste frumoase simțiminte! și poate că sunt în eroare...

— Pentru ce această indoială ?

— Vai! sunt o expresiune a societății în care trăesc !

— Așa dar, te îndoiești de toate ?

D-nul George, junele introdus în societate pentru averea sa, se apropia de dânsii.

— Ce știri de la București ? il întrebă Elena.

— Se mărită domnișoara S... cu M... îi dă două mii galbeni venit în moșie, și douăzeci mii galbeni numerar. Minunată partidă, pentru un om cu spirit.

— Cum? întrebă Elena, pentru că ia o zestre mare, este o partidă minunată pentru un om cu spirit !

— Vai! zise George, ast-fel este de când simțimintul a părăsit inimile Românilor și a intrat în casele cu bani. Azi nu mai faci nimic fără bani. Toți amatorii de însurat sunt datorii și toate fetele care au ceva stare, se mărită ca să cheltuiască zece mii de galbeni pe an.

— Toți bărbații și toate fetele nu pot să fie ast-fel. Pentru ce descriți atât de crud această sărmană societate ? Ne aduceți câte-va picături din Dunăre și ne ziceți: «iată Dunărea!» Ne dați câte-va persoane și ne ziceți: «iată societatea.»

— Dar aceste persoane sunt atât de numeroase, zise George, în cât formează majoritatea. Puțini sunt care nu gândesc la bani. Să nu mergem mai departe : chiar în acest salon. Domnișoara Caterina și Șer. Ea este săracă ; el foarte bogat. Și cu toate astea, nu cutează să o ia de nevastă ; dar spune-î că un unchiu bogat îi dă acum o zestre colosală, mâine îi cere mâna. Eă zic că faptul este rău, dar oare nu are nimic care să'l scuze ?

— Lăsați-mă. Nimic nu'l scuza, afară numai de lipsa de inimă...

Elescu, auzind pe ginere vorbind de această particularitate, întrebă pe Elena ce este cu acești doi tineri.

— Un amor, zise ea, o copilărie... Amorul triumfează tot-d'a-una

chiar asupra banilor. Anacreon a dovedit-o în versuri foarte grațioase; dar în cazul de față tânăra a rămas ne învins.

George trecu la altă grupă.

— O să ședeți mai multe zile aici? întrebă Elena pe Elescu.

— Acest locaș este încântător, doamnă, și singurul cuvânt care m'ar face a-l părăsi este numai temerea de a nu mai putea să mă despart de aici.

— Sunteți nesuferit cu complimentele franceze!... E un mare defect aceasta... pe lângă femeii învățați a minți mai târziu în viața politică...

— În adevăr, doamna mea, unde am găsi un cerc compus mai bine de cât acesta? Pot zice aceasta, fără a roși. Nu am mințit. Și trebuie să am o mare putere asupra admirațiunii mele ca să nu zic mai mult de cât ce-am zis.

Elena tăcu, apoi dupe câte-va minute :

— Cum găsești pe domnișoara Caterina?

— Foarte frumoasă. E tot ce pot a vă spune până acum.

— Vrei să te prezint?

Elena chiamă pe Caterina și îi prezintă pe Elescu.

Cea din urmă răspunde cu o familiaritate

— Îți place mult politica? îi zise ea.

— Eă nu mai vorbesc politică...

Caterina era frumoasă, o talie fină și înaltă, un cap frumos; fața albă și palidă; părul negru, ochii mari, negri, plini de lan-goare.

Elena se duse să vorbească cu cele alte doamne și lăsă pe Elescu cu Caterina.

Elescu era tot atât de sincer ca și Caterina. Ei păreau că erau amici de mulți ani. Făcu Caterinii întrebări de natura celor pe care un vechiu amic abia cutează a le face unei fete. Caterina din parte-i nu se lăsă mai pe jos

— Am auzit că te cere în căsătorie D-nul Bar?

— Este adevărat; dar nu voi să consimt; și nu că este de o vârstă am fi tată, dar, dupe cum se zice, este un om ce nu poate să'mi convie...

— Dar D. Bar, este foarte avut...

— Poate; însă nu'mi place... nu'mi mai vorbi de acel om.

— Ah! domnișoară! înțeleg... inima nu'ți este liberă...

Poate... dar știi că ești indiscret!

— Îmi place a spune tot-d'a-una ceia ce gândesc.

— Și când te gândești rău ?

— Spui rău.

— Nu este bine... poți să superi pe cei alți.

— Atunci imi cer ertare.

— Dar de la mine nu ai cerut ?

— În adevăr, te-ai supărat ?

— Nu !... Dar d-ta pentru ce nu te însori ? Cred că nu mai e vîrsta care te oprește !

— Elesc u încep u să riză cu plăcere. Această naivitate în gura Carterini avea un farmec deosebit.

— Nu, în adevăr... am trecut de trei-zeci de ani... ași voi să mă însor, dar nu găsesc pe nimeni să mă ia...

— Cu atâtea fete nemăritate ? nu cauți, nu vreți... insoară-te cu politica !

— Riză de mine...

— Nu !... imi răzbun.

Călătoriile sale afară din țară, făcuseră pe Elesc u să nu se gîndească încă la însurătoare, bogat, independent, tîner, el trecuse junețea sa ca cei mai mulți turiști în cele nîntei capitale ale lumii, înconjurat de o lume cu totul voioasă și ușoară, în mijlocul tuturilor petrecerilor, cu amante pe care le schimba atît de des ca și mănușile sale. Cumpătat în chiertueli, nu risipea de cît venitul și acest venit era chiertuit cu ordine, nu avea nici o datorie ; prin urmare nu avea nici o grijă : era mulțumit. Nu iubise nici o femeie, căci numeroasele sale amante, prin spirit, prin stima ce ar inspira pentru delicateta simțimintelor, puritatea moralității, erau așezate foarte jos pe lângă sufletul său superior. El le privea ca niște obiecte de plăcere, și cu toate că le cultiva, dar le păstra cel mai adinc dispreț.

Abia se întoarse în țară și gîndul său fu să facă o nouă călătorie.

— Curios lucru ! își zise el în acea seară. Dacă în loc să iau din nou lumea în cap, rămîneam aici, mă însuram ?... Această fată este tot ce mi se cuvine, tîneră, frumoasă, spirituală. E săracă ; dar eu sunt bogat... apoi anii trec, se adaogă ; gusturile aș să se schimbe, cu vîrsta vin trebuințele unei viețuiri liniștite ; vin boale, trebuințele unei ființe care să veghiez asupra'mi ; vine în fine trebuința de a avea o companie... Negreșit, 'căsătoria cată

să aibă mulțumirile ei, de vreme ce toată lumea se supune legilor sale? Trebuie să fie o mare fericire a vedea înprejurul-ți copilașii jucându-se! O viață cu totul nouă, o viață intimă, liniștită, o vlată de moralitate... Nu cunosc simțimintele acestor fete; simțimintele sunt adesea fapta creșterii. Nu cunosc creșterea sa; dar orî-care ar fi, o femeie măritându-se, începe o altă creștere. Sper că o să înriureze asupra inimii sale. Dacă mă cunosc destul de bine, crez că pot a mă număra între oamenii cu inimă, cu educațiune.

Ast-fel cugeta Elescu, căutând la Caterina pe care o găsea din ce în ce mai frumoasă. Apoi aducându-și aminte de convorbirea dintre Elena cu George își zise încă: ași face un fapt înțelept dacă m'aș pronunța îndată pentru o fată ce nu o cunosc de cât de două ore? Nu ar fi mai bine să o studiez?... Știu eu ce poate să iasă... o cocheta poate, și atunci orî-ce fericire piere... nu numai atât, dar independința mea? Voi fi silit a deveni sclav! sclavia este nesuferită chiar în lanțuri de roze. Femeile sunt caprițioase; nervoase... de multe orî slabe... cată a se aștepta la toate. Nebuni sunt bărbații care se reazimă pe virtutea femeilor: Ele au inimă ca și densii... dacă le citește un preot la cununie, cred că este destul ca aceste ființe să nu mai simță nici odată... legile oamenilor egoiști le incrimină, le condamnează când ele încețază de a mai iubi un bărbat uricios... Plăcerile ce simțim a vedea copiii noștri sunt dulci; dar grijile părinților, când copiii se bolnăvesc sau mor sunt atât de mari!... Ce trebuie o tovarășă la bătrânețe? Când ești bogat, nu ești nici odată părăsit. Ce este însurătoarea, dacă nu un pact de a trăi toată viața cu un amic împreună, fără a l'uri nici odată, și fără a putea face alt amic, utopie! nu înțeleg a se insura de cât într'un moment de esaltare, căci, cată a fi esaltat ca să faci ast-fel de pas. Eu nu iubesc pe această fată... Nu voi face ast-fel de nebunie!...

Ast-fel cugeta Elescu, când Elena veni lângă dînsul și îi zise:

— Ai rămas pe gânduri? oare frumoasa noastră fată a făcut aceasta?

Elescu surise.

— Nu este scris! răspuse el.

— Ce fel nu este scris? Crezi în predestinare?

— Nu pot zice, nici că crez nici că nu crez... am avut însă, de multe orî cuvinte a crede. Omul are facultatea de a voi,

dar această voință ea însăși e supusă la niște legi independente de dânsul. Hazardul are o mare parte de înriurare în lucrurile omenești. Poate această înriurare este pe care o luăm pentru acea putere care ar prezida și ar decide de mai nainte la toate faptele în viața omenească? De multe ori ocaziunea hazardoasă devine cauza unui șir întreg de fapte, și decide de toată viața unui om: altă dată judecata, sprijinită de voință. Nu pot așeza nimic de absolut în această materie. Scriptura are altă doctrină, totul porcedee de la providență. *Nici-un fir de păr nu se mișcă în capul tău fără știrea celui de sus.*

— Nu ești hotărât în nimic?

— Oh! filosofia 'mă-a făcut timpul. Ea a fost proza poeziei, ca să zic ast-fel. Este o altă filosofie de care umanitatea are nevoie astă-zî. Nu știința ideilor abstracte; dar știința cauzelor mizerii societăților omenești, în raport cu trebuințele lor materiale și morale. Nu mai este dat științelor a se ocupa cu cauza efectelor cerești, nici cu viitorul sufletelor în alte lumi. Aceasta este treaba religiei.

-- Vrei a materializa tot.

— Să nu disprețuim materia. Dacă sufletul este căldura, materia este flacăra: starea materială decide de multe ori de starea morală. Să venim spre exemplu la popoare. Toate popoarele a căror stare materială este mizeră, nici nu cugetă, nici nu sunt altfel de cât sub inspirațiunea mizeriei. Acolo nu este nici instrucțiune, nici cugetări înalte, nici morală. Din contra, acolo unde starea materială este înfloritoare, domnește civilizațiunea. Ea dă toate mijloacele de perfecțiune intelectuală și morală. Ast-fel este și cu indivizii în parte. Omul care lipsește de mijloacele vieții, își lasă spiritul fără cultură. Vestejește, depiere; inima i se oțelește, vede toate în rău, în amărăciune. Cine are mijloace, se cultivă, tot îi suride cu plăcere, sufletul lui e împăcat, devine generos... Iată doamna mea, ce trebuie să dorim. Iată filosofia ce trebuie să meditam, iată care sunt cauzele mizeriei omenești pe pământ.

În același timp un serv anunță că cina era gata.

D-na Elena luă brațul Talangiului; Postelnicul dete brațul Principesei Iordache; Elescua eși cu Caterina; cei alți dupe întâmplare.
(Va urma).

DISCURSUL

DE DESCHIDEREA CONFERINTELOR PUBLICE, ALE ATHENEULUI ROMÂN.

PE ANUL 1886. (1)

Domnilor,

În discursul meu, din anul trecut, prin care am deschis conferințele publice ale Atheneului, am schițat, în trăsuri generale, prima parte a evoluțiunii ideei atheniene.

Am arătat cum, din semënța ce-a fost aruncată de la această tribună în seara de 28 Ianuarie 1865, a eșit pe de o parte și mai întâi Atheneul, pe de alta și mai puțin în urmă Societatea pentru învățătura poporului.

Atheneul, pus la oare-care înălțime, silindu-se să provoace o mișcare intelectuală în sferile mai înalte ale societății și a răspândi oare-care lumină asupra colinelor sociale.

Societatea pentru învățătura poporului, așezată la poalele muntelui și propunându-și a face să pătrundă lumina pe câmpia întinsă a națiunii, prin stratele, prin văile obscure ale poporului.

La aceste instituțiuni, ce au mai în special în vedere cultivarea inteligenței și cercetarea Adevărului, atheneiștii au mai adăugat alte două cu privire la dezvoltarea Frumosului, la partea estetică a culturii umane și anume: Societatea filarmonică și Societatea amicilor de Bele-Arte.

Ei bine, toate aceste societăți, începând cu însuși Atheneul, nu numai că nu vor ajunge la complecta lor dezvoltare, dar nu și vor asigura chiar existența pe cât timp vor fi fără domiciliu, pe cât timp nu și vor avea expresiunea, incarnațiunea lor într'un edificiu care să le afirme existența, care să devie tărâmul stabil și solid al activității lor, care să cristalizeze, sub o formă măreată, pe lângă un mare principiu, principiul inițiativei private, întreaga concepțiune atheniană.

Căci, D-lor, concepțiunea noastră nu se oprește numai la Atheneu și societăților izvorite de la densul.

(1) D-l C Esarcu ne-a trimis discursul ținut de D-sa la deschiderea conferințelor Atheneului spre a-l publica. Atragem atențiunea cititorilor noștri asupra acestui discurs, care arată progresul ce a făcut instituțiunea Atheneului.

Mai există și alte societăți de cultură, precum Societatea geografică, Societatea corpului didactic, Societatea politehnică. Societatea științelor medicale care asemenea nu au un domiciliu stabil, care asemenea nu se vor desvolta într'un mod normal. Ei bine, concepțiunea noastră este de a adăposti toate aceste societăți și a le da o reședință fixă într'un edificiu care să devie un adevărat templu al Artei și Științei.

Pe de altă parte, în diverse orașe ale țerei se crează, se constituie Athenee dintre care unele, ca să arate legătura și solidaritatea cu Atheneul nostru, iaă denumirea de filiale a Atheneului din București. — Permiteți-mi, Domnilor, de a deschide aci o parantesă și a vă ruga să vă asociați cu mine pentru a trimite fraternal și simpatice salutări celui din urmă Atheneu născut în provincie, Atheneul filial din Bêrlad.

Membrii acestor Athenee, venind în Capitală, vor merge în edificiul nostru ca la dênșii a-casă, se vor pune în contact și în comunitate de idei cu colegii lor de aci, precum și cu ceilalți membri ai societăților ce enumerarăm, care, la rindul lor, vor avea ocaziune de a se întâlni și a se vedea, de a procede adesea la o fraternă schimbare de idei, vor putea însă-și a se întruni cu toții o dată pe an în ședințe solemne, constituind ast-fel o vastă confederațiune și creând, cu timpul, un mare și puternic curent național, spre marele folos al propășirii neamului românesc, al măririi țerei în interior, al prestigiului său în exterior.

* * *

Pentru a realiza o idee atât de importantă, care sunt mijloacele financiare de care dispunem ?

Biuroul Atheneului, vîzînd că nu va putea atinge scopul ce urmărește cu fondul ce-l posedă — fond ce trece astăzi peste suma de 200,000 lei (1) — a organizat o mare lotărie de 500,000

(1) În apelul său din Maiu anul trecut, biuroul Atheneului da publicului următoarele informațiuni asupra fondului de care dispune pentru construirea edificiului. «Defunctul Comite Scarlat Rosetti a lăsat, prin testament, Atheneului Român, în sînul căria s'a aflat ca Președinte în timp de mai mult ani, două case și un loc. Una din case s'a vîndut mai imediat dupe moartea sa, prin licitațiune publică, cu suma de 40,000 lei, iar cea-altă a fost neîncetat închiriată cu 100 galbeni pe an. Aceste sume au fructificat ast-fel în cât, în momentul de față, Atheneul are depusă la Casa de depunerii și con-

numere, a un leu numărul și a făcut apel către țara întreagă.

A vă nara, Domnilor, silințele ce ne-am dat, obstacolele cu care am avut a ne lupta, precum și simpatiile ce am întâlnit pentru a crea un curent în favorul loteriei edificiului Atheneului, nu credem momentul oportun.

Ne credem însă datorî de a aduce, chiar astă-seară, în public omagiū unui factor pre cât grațios pre atât important al activității noastre sociale, care ne-a dat cel mai prețios concurs. Înțelegeți că voesc a vorbi de doamnele române.

Printr'un instinct lesne de înțeles și printr'o atracție naturală către o operă în care Estetica și Belele-Arte vor avea locul de onoare, doamnele române au ținut asemenea a ocupa locul de onoare în campania ce am întreprins.

Acest loc de onoare, ele îl păstrează și nu ne îndoim că vor adăoga și de aci înainte noui titluri la grațitudinea noastră. Numele acestor nobile doamne va fi tot-d'auua pronunțat cu simpatie și respect și va răsuna dulce și armonios în clasică incintă a monumentului, la a căreia construire ele vor fi luat o parte însemnată.

Unul din cele trei baso-relievuri, ce vor decora fațada principală a edificiului, va glorifica această participare a doamnelor române la opera noastră și distinsul nostru sculptor D. Georgescu se ocupă deja a studia subiectul ce'i am încredințat și care s'a formulat ast-fel : Doamnele române lucrând ca să ridice și să înfrumusețeze templul Artei și Științei.

Dar sunteți, fără îndoială, impacienți, domnilor, să cunoașteți care sînt rezultatele ce a dat până acum loteria edificiului Atheneului. Iată situațiunea sumară a acestei loterii, ce mi s'a prezentat de către D. casier comptabil al loteriei și Director al Băncii naționale, D. Th. Ștefănescu și încheiată erî 25 Ianuarie 1886.

semnațiunii suma de 128,400 lei în scrisuri fonciere rurale 50% dupe cum rezultă din recepisele acestui stabiliment cu No. 087,665,—096,002,—099,227 și 13,916. La această sumă se va adăoga 10,000 lei lăsați de reposatul D. H. Vasile. Vinzându-se locul și cea-l'altă casă, estimate aproximativ la 70,000 lei, fondul Atheneului se va ridica la o sumă ce poate trece peste 200,000 lei.» De atunci cu produsul cupoanelor scrisurilor fonciere de 1 Iulie 1885 și 1 Ianuarie 1886 și al chiriei de 100 galb. pe anul 1885—86 s'a cumpărat alte scrisuri fonciere rurale 50% în valoare nominală de 8700 lei, care asemenea s'au depus la Casa de Depunerî și Consemnațiunii dupe cum rezultă din recepisele acestui stabiliment cu No. 24.335—33,755 și 33,708.

Ni se spune pretutindeni că aceste rezultate sunt admirabile și că am obținut ceea ce n'a obținut până acum nimeni la noi în țară. — Se poate, dar nu rămâne puțin mai adevărat că nu s'a încasat până acum de cât prețul a puțin mai mult din jumătatea biletelor emise, că nu sunt încă achitate 179,508 bilete de și acestea sunt împărțite în țară și unele încă de mult timp, că se mai află la Bancă 63,451 bilete neatinse și că tragerea loteriei este irrevocabil : fixată la 1 Maiu.

Mă adresez către reprezentanții noii generațiuni, mă adresez în special către tinerii Ateneiști, cărora această tribună le a dat notorietate și le zic : E aci o idee, o concepțiune, care trebuie îmbrățișată de D-Voastră cu ardoare și devotament. De sunteți, cum sunt convins, o generațiune virilă iar nu o generațiune izbită de sterilitate, trebuie să terminați opera începută. Aceasta este, pot zice, o datorie de onoare pentru D-voastră. Opera începută va rămânea a D-voastră, vă veți bucura de dânsa mai mult de cât noi, vă veți mândri că ați participat la crearea ei și veți avea fericirea a o transmite, complectată și mărită, generațiunilor ce vor veni dupe D-Voastră.

Din parte, biuroul Ateneului a luat toate măsurile ca să asigure execuțiunea proiectului său. El s'a adresat către personaje importante, îndeplinind toate condițiunile cerute pentru a asigura izbânda întreprinderii, și a constituit o comisiune de execuțiune ce a bine-voit a lua însărcinarea de a conduce la bun sfârșit lucrările privitoare la începerea și terminarea construirii Edificiului.

Această comisiune se compune de eminentul nostru coleg D. Ioan Calenderu, de D. Primar al Capitalei, N. Fleva a căreia simpatie și bună-voință pentru Ateneu crește din zi în zi mai mult și de Președintele celei mai vechi societăți de cultură dupe Atheneu, D. General Florescu, care este în același timp președintele societăți echestre, cu care avem încă a descurca o mică chestiune relativă la locul pe care voim să construim, locul de la spatele grădinei Episcopiei.

Comisiunea de execuțiune a și început a lucra. Ea a numit o comisiune tehnică compusă de cinci arhitecți care a luat în examinare planurile Ateneului pentru a le studia cu deamăruntul și a indica ameliorațiunile ce s'ar putea introduce într'ensele. Această comisiune nu va întârzia a prezinta lucrarea sa, ast-fel în cât putem zice că toate măsurile sunt luate pentru ca să fim în pozițiune de a pune prima piatră a edificiului în primă-vara viitoare.

Să sperăm că micul incident ridicat în Senat, cu ocaziunea prezintării legii prin care Camera ne acordă locul pentru construirea Atheneului, se va înlătura peste curind și ambele ramuri ale Parlamentului vor complecta votul prin care Statul este autorizat a ne ceda acest loc.

Domnilor,

Nu voi termina fără a atinge un punct oare-cum delicat, dar pe care cred și util și oportun a-l lămuri o dată mai mult.

Sunt membri din partidul guvernamental care ne bănuesc, care se tem ca nu cum-va, sub lucrările noastre literarii și științifice, să nu se ascundă vr'o idee neagră, vre un plan tenebros, ostil guvernului.

Sunt iarăși membri din Opozițiune care ne bănuesc, care se tem ca nu cum-va Atheneul să nu devie un instrument în mâinele guvernului, un factor al politiceii sale.

Adevărul, Domnilor, este că noi ne punem aci pe un tărâm care nu este nici al partidului guvernamental, nici al partitului Opozițiunii; sau mai bine pe un tărâm care este al tuturor partitului, dacă acestea vor bine-voi a uita câte o dată interesele transitorii și pasiunile care le divid, ca să se pue în prezența intereselor permanente ale națiunii, care trebuie să le întrunească pe un tărâm comun și să le mai indulcească crâncenia luptelor ce și dau între dênsele.

Dacă voiți, Domnilor, voi zice că Atheneul, rămând neclintit în tendințele sale, în programa sa, în tradițiunea sa, va vedea cu mai multă simpatie pe acel partid politic ce va intra mai mult în sfera activității sale.

În fine, voi pune și mai mult în relief adevărul ce susțiu citând cuvintele prin care biuroul Atheneului termină apelul său către Națiune în chestiunea loteriei Edificiului ce am proiectat :

«Dacă există într'un Stat interese transitorii și de partid, există, mai presus de dânsule, interese permanente și exclusiv naționale.

Atheneul este și voește pururea a rămânea, în dezvoltarea concepțiunii cu care reprezintă înaintea țerei, interpretul acestor din urmă interese.

Pe acest tărâm, avem intima convicțiune că vom găsi — pe lângă un înalt sprijin în patronagiul MM. LL. Regele și Regina, această înaltă expresiune a intereselor naționale — un ajutor puternic în Guvern și toți Românii bine cugetători, ast-fel în cât — printr'un avânt comun — să contribuim cu toții a pune România pe calea de a și îndeplini misiunea ce i impune atât situațiunea sa geografică cât și trecutul său istoric, adică de a deveni pe confinele Occidentului și Orientului un centru din care să se răspândească asupra popoarelor Europei orientale raze de lumină și civilizațiune.»

26 Ianuarie 1886.

C. Esarcu.

ECHILIBRAREA BUDGETELOR IN TIMP DE CRISA.

Știința financiară are de obiect de a căuta mijloacele prin cari să se procure fonduri Statului, dar în același timp să se menageze pe cât se poate forțele economice ale țării : dacă Statul abuzează de aceste fonduri, nu e treaba noastră.

Paul Leroy-Beaulieu.

Pe fie-care zi începem a ne convinge, din ce în ce mai mult, că trăbuie să ne ocupăm de aproape și serios cu cestiunile economice și financiare.

Este o acsiomă că cestiunile financiare sunt cestiuni vitale într'un Stat.

Importanța Științei Financiare este manifestă.

În toate evenimentele mari istorice, în orî-ce țară, fie că o revoluție a izbucnit, fie că s'a declarat un rezbel, cătând bine, o să găsim și o cauză financiară care vine a turbura pacea Statelor și care îngreunează și de o parte și de alta cumpăna care decide de soarta unei națiuni.

În a doua jumătate a secolului trecut, George III, regele Angliei, voi să taceseze Coloniile din America și să cheltuească aceste taxe în profitul patriei mume, în profitul metropolei. Aceasta era contrariu cu principiul Angliei, că toate taxele trebuie să fi echel-tuite în profitul acelora cari le plătesc. În Iuliu 1776 reprezentanții Coloniilor se reuniră și Congresul din Filadelfia decise «*Declarațiunea Independenței*».

Revoluție, resbel, independență, dintr'o cauză financiară.

Printre cele mai de căpetenie cauze ale revoluțiunii franceze, găsim și destrăbălarea finanțelor vechiului regim. Una dar din cele mai mari revoluțiuni, dacă nu cea mai mare din câte cunoaște Istoria, a avut și o cauză financiară.

În zilele noastre, nu mai departe, marele resbel româno-rus-turc s'a început din cauza vecherărilor în Bosnia și Herzegovina, cu ocazia perceperii unor impozite din partea autorităților turcești.

Orî cât ar fi de bună politica generală a unui Stat, dacă politica financiară e rea, Statul se perde sau cel puțin stă rău.

Din contra, dacă un Stat își conduce bine finanțele, orî cât ar fi de rea politica generală, sau orî cât ar fi de slab în forța'i brutală, Statul domnește.

În Franța, iată ce se scrie într'o carte premiată de Academia franceză : «Istoria Europei contimporane ne prezintă Franța zguduită de revoluțiunii periodice, ea caută în zadar echilibrul forțelor sale...»

Aceasta în politică.

În tot secolul al XIX, Franța a fost zguduită de rezbele și revoluțiunii.

Ea a trecut succesiv :

de la Republică la Imperiū,

de la Imperiū la Regalitate,

de la Regalitate la Republică,

de la Republică la Imperiū,

de la Imperiū la Republică,

În zadar ea caută, în politică, echilibrul forțelor sale, căci nu'l găsește, nu'l are.

În politica financiară însă, Franța a stat bine.

Ea încă există, chiar dupe încercările teribile din 1870—71, și încă există în splendoare.

Italia, Austria, Rusia, nu aū o politică generală tocmai rea, dar stău rău în finanțe, aū făcut politică financiară greșită : emisiunea nesfârșită a hârtiei-monedă, cursul forțat, între altele, aū făcut pe aceste mari țări să nu stea tocmai bine.

Anglia, o țară mică, fără armată, cum a putut ea să se întindă în toate colțurile lumii ? Este obligată să poarte rezbele în toate părțile, și le face cu succes. În 1878 purta rezbel în centrul Asiei și în sudul Africei în același timp. Cu toate astea, ea nu are soldați ; care este secretul ?

Un stat este mai forte prin bani de cât prin soldați.

Dar nu tutulor Statelor este de o potrivă ușor să aibă bani.

Domeniile cele mai vaste se sfârșesc.

Impozitele cu cât ar fi mai multe și mai apăsătoare pe spi-

narea contribuabilului, cu atât seacă avuția privată, care este soriginea avuției publice și doboară pe cetățeanul care prin muncă se trudește a'și plăti dările și a'și echilibra budgetul casei sale.

Imprumuturile, și pentru Stat ca și pentru individ, nu pot fi de cât o grea povară. ele mai au încă inconvenientul că la un moment oare-care saturează creditul, și este mai rău de un Stat fără credit de cât de un individ în ghiarele cămătarului.

Cucerirea economică este cea mai complectă și cea mai teribilă desnaționalizare.

Ce spunem se aplică la timpuri normale.

Dar în vremuri de grea cumpănă, în cazuri de invazii, de rebele, de crisă?..

Atunci lucrul este și mai greu.

* * *

Mi-am propus în acest mic studiu să arăt ce învață știința financiară pe un guvern să facă în timp de criză ca să'și echilibreze budgetele.

Se știe de toată lumea ce este acel stat sau tabloù pe care îl alcătuește guvernul și pe care'l aprobă Camera deputaților pe fie care an. acel tabloù care ne arată pe ministere, pe capitole și pe articole veniturile și cheltuelile Statului. Nu este de cât budgetul.

Se știe de toată lumea că trebuie să cheltuim cât avem și venituri, că adică suma cheltuelilor trebuie să fie egală cu suma veniturilor ca să avem un budget echilibrat.

Și în fine, criza s'a simțit și s'a resimțit de fie-care în de ajuns. ca să nu mai am eu trebuință a o defini.

Cu toate acestea, nu este rău să procedem sistematic.

Este cred o bună metodă a face pe lector să treacă de la concret la abstract. de la simplu la compus, de la ușor la greu, mai cu seamă că noi nu avem pretențiunea de a scrie pentru toți câți au nevoie de știința financiară, am fi fericiți dacă am putea vulgariza noțiunile științei.

Într'adevăr, începând cu acei cari ne guvernează: miniștrii, senatorii, deputații, consilii județene, consilii comunale, trecând prin o mulțime de alți funcționari și ajungând la jurnaliștii, alegătorii... toți au trebuință de știința finanțelor, unii ca să lucreze, alții ca să controleze lucrările lor în cunoștință de cauză.

Dar răul cel mare este acela pe care îl constată Herbert Spencer

în primele rânduri din studiul său asupra științei sociale : La căruciuma satului, muncitorul care ține discurs fumându-și pipa, hotărăște ce măsuri trebuie să ia Parlamentul asupra cutării și cutării cestiunii. Unii, de o altă clasă socială, emit opiniunile cele mai decisive de și foarte puțin justificate. Alții, cari s'ar chema oameni luminați, apără încă cheltuelile nebune ; aceasta «face să meargă comerțul» repetă dânsii cu convecțiune că au spus totul. Alții așteaptă toate bine-facerile de la acțiunea administrativă, și așa mai departe.

Ce bine ar fi ca ideile juste să înlocuească pe cele false!

* * *

Un bun tată de familie care cu ordine își administrează casa, cel d'ânteiu lucru ce trebuie să aibă în vedere este ca cheltuelile să nu depășească veniturile sale, cu alte cuvinte, el este dator să-și restrângă cheltuelile dupe venituri ; alt-fel în cel mai scurt timp ajunge în ruină.

Statul tot așa face? Nici de cum. Nici nu poate face ast-fel.

Până când știința socială va rezolva greaua problemă care s'ar putea intitula «Rolul Statului» astă-zî nu se știe încă clar dacă Statul-gendarm trebuie preferat Statului-Providență sau dacă ar fi mai bine ceva de mijloc.

Până atunci, fie-care Stat face ce poate, unul se încarcă cu mai multe atribuțiuni de cât altul.

În această stare de lucruri, dacă comparăm bugetul unui particular cu bugetul Statului, trebuie să recunoaștem din observațiune că cel d'ânteiu procedează cu totul în sens contrar de cum procedează cel din urmă.

Particularul se întrebă ce venituri are, și în raport cu ele trebuie să-și restrângă cheltuelile. E dator să se condamne singur la privațiuni ca să nu-și turbure echilibrul bugetar prin vânzarea proprietăților și prin împrumuturi, cari lucruri l'ar ruina în scurt timp.

Statul procedează cu totul din contră : el mai întâi își stabilește cheltuelile ce e dator să facă și apoi se întrebă de unde și cum are să-și procure mijloacele pentru susținerea sarcinilor la care este obligat.

Și lucrul se esplică : fără mare inconvenient pentru țară o familie poate peri din cauza lipsei, din cauza privațiunilor, se ri-

dică alături altele, mai prospere, cari sunt destinate a umplea golul, și țara trăește și merge înainte.

Statului nu-i putem aplica acest raționament, el trebuie să trăească, trebuie să fie etern, trebuie, ori-care ar fi momentul critic prin care trece, să găsească mijloacele de a-și satisface nevoile, puțin pasă dacă se sacrifică generațiunea prezentă în favorul generațiunei viitoare sau, din contră, dacă generațiunea actuală, e-chiar prin greșala ei, transmite o grea sarcină generațiunii care vine.

Ca stat, trebuie dar să procedăm în alcătuirea budgetului precum urmează :

Să vedem cheltuelile necesarii esercițiului său anului financiar de care ne ocupăm și să căutăm a găsi o sumă egală de venituri.

Aceste venituri și le procură Statul :

1. Din venitul domeniilor,
2. Din impozite,
3. Din împrumuturi.

Negligem veniturile neînsemnate sau problematice, pe cari Statul le poate avea din amende judecătorești, din moșteniri și altele.

Dacă veniturile domeniilor și impozitelor precum și împrumuturile făcute încă nu sânt suficiente, se mai poate recurge la :

4. Vînzarea bunurilor Statului.

Teoria dar este ușoară, mai cu seamă pentru timpurile normale.

Greutatea în practică este de a se ști la care măsură trebuie să recurgem mai întâi, în ce proporție să cerem venituri de la impozite, de la împrumuturi, de la vînzarea bunurilor Statului ?

Și mai complicată devine problema când ne vom găsi într'o epocă anormală, cum ar fi de exemplu un timp de criză.

Este acsiomă în știința financiară, că crisa prin ea însăși, și fără altă cauză, aduce dupe sine incasarea incompletă a veniturilor Statului, ast-fel că budgetul echilibrat prin proviziuni, se găsește desechilibrat la sfîrșitul esercițiului; de unde două inconveniente :

La finele anului financiar, Statul rămâne dator o sumă care era prevăzută că se ve incasa și nu s'a incasat, cea ce vom numi *deficitul anului trecut* ;

Pentru anul financiar viitor trebuie să prevedem mijloacele cu cari să acoperim deficitul anului precedent și să micșorăm țifrele prevederilor pentru anul viitor în raport cu anul trecut.

Avem deci trebuință de noi fonduri. De unde le luăm?

Iată problema: *Cum echilibrăm bugetele în timp de criză?*

Vom bate pe rând la ușa fie-căria din sorgințele veniturilor pe cari le-am numărat mai sus, ca să vedem ce ni se răspunde.

1. *Veniturile domeniilor Statului.* — Arendașii Statului în timpuri grele sunt și ei strîmtoși. Veniturile Statului se vor incasa greu și incomplet, nu este loc de a pretinde de la ele un plus.

Și apoi, dacă cetim bine țifra veniturilor provenind din domenii, vom vedea că nu avem 20 milioane pe an, pe cât timp țifra cheltuelilor se urcă la peste 130 milioane.

Cu alte cuvinte, a șaptea parte din cheltuelile anuale se acoperă din venitul domeniilor, rămân șase din șapte părți a se cheltui din alte fonduri.

2. *Impozitele.* — Ca și veniturile domeniilor, din observațiunea făcută în toate țările civilizate, este constatat că impozitele intră greu în timp de criză, țifra prevăzută nu se incasează, și ce este mai curios, s'a constatat că dacă am avea imprudența în timp de criză a spori impozitele esistente sau a crea impozite noi, vom perde, în loc de a câștiga, căci impozitele nesporite se vor incasa greu dacă vom mai adăoga și altele, cu toate se vor incasa, și mai greu și deficitul este cert.

Pe lângă acest inconvenient, suntem dator să ținem seamă și de altele, sociale și economice: dacă se abuzează de activitatea omului, ajunge un timp când forțele îi se slăbesc, suma totală a muncii unei națiuni devine mai mică dupe ce Statul a făcut apel la contribuabili, cerându-le sacrificii pe cari ei nu le-au putut face fără o muncă excesivă.

Asemenea, povara impozitelor cerute în timp inoportun, lovește capitalurile, un factor important al producțiunii, ca și munca, și ast-fel producțiunea lovită, Statul chiar rămâne cu o sorginte slăbită, de unde el incasa o bună parte din veniturile sale.

Este imprudent dar și ineficace ca să sporim impozitele în timp de criză, căci fără profit lovim în forțele economice ale țării.

3. *Imprumuturile.* — O țară mică ca a noastră, și fără avuții acumulate, se găsește între două pericole, când abuzează de imprumuturi.

Dacă Statul face apel la țară, când voește a contracta un imprumut, cetățenii nu pot coresponde, din cauză că țara noastră n'are capitaluri însemnate disponibile. Ce avem este cu totul in-

suficient ca fond de rulement în agricultură, industrie și comerț. Chiar când patriotismul ar întrece interesul individual, acest sentiment, în alte ocazii nobil, în cazul de față ar vătăma țării, căci pentru a împrumuta pe Stat, s'ar restrînge, cu milioanele împrumutate, capitalul social destinat producțiunii industriale și comerciale, lovindu-se ast-fel capitalul, acest factor atât de important și necesar la crearea viitoarelor avuții ale țării.

Când împrumutul s'ar contracta în străinătate, nu am avea inconveniențele de mai sus, dar în schimb vom avea un pericol echivalent.

Dacă, într'adevăr, pe de o parte este avantajos pentru un stat a contracta împrumuturi în străinătate, căci în acest mod rămân fondurile din țară disponibile pentru industrie și comerț, nu este însă mai puțin adevărat că și împrumuturile în străinătate prezintă inconveniente.

În țările unde debitorii se pot libera legalmente cu moneda cea mai rea, moneda mai bună face primă. Dacă presupunem într'un stat o lege care obligă pe creditorii a primi în plată o monedă de hârtie, moneda de argint are o valoare de câte-va la sută mai mult și moneda de aur asemenea în raport cu cea de argint; așa că 100 lei aur vă fie egal cu 120 lei argint, egal cu 122 lei bilete.

Acesta este rezultatul fatal pentru țările cari au dat *curs forțat* biletelor de bancă sau monedei de hârtie, emisă, poate chiar de stat. În această stare se găsește astăzi Rusia : o rublă de argint are mai multă valoare de cât o rublă de hârtie. Tot ast-fel stau lucrurile și în Austria : fiorinul de hârtie este mai puțin de cât cel de argint. În ambele țări aurul face primă de peste 20% și se urcă până la 40% în raport cu argintul său cu hârtia.

Țara noastră, într'adevăr, nu se găsește tocmai în această situațiune, pentru că nu avem cursul forțat, dar fiind-că liberațiunile legale la noi se pot face pe argint, aurul face primă de 15 și une-oră chiar 18 la sută.

Dacă un stat care se găsește în ast-fel de situațiune se împrumută în străinătate, el trebuie să plătească acolo atât capitalul cât și dobînzile în aur. Să zicem că pentru capital lucrul e mai ușor : s'a priimit în aur, se plătește asemenea; cu toate că și aci ar fi multe de zis, mai cu seamă când se face risipă cu milioanele împrumutate.

Dar dobinzile? Ele trebuie regulat plătite în aur, care trebuie căutat fie pe piața noastră, fie pe piețele străine. Eată dar o cauză a scumpetei aurului, căci trebuie să trimitem cea ce nu ni s'a dat.

Mai este de semnalat un rău. S'a observat că toate statele cari s'aū împrumutat în străinătate, vād dupe cât-va timp că se trimit înapoi efectele spre a se vinde în statul care le-a emis, așa că indirect se împrumutează capitalul național disponibil, destinat comerțului și industriei, și se înlocuește printr'un capital destinat a sta pe fundul lăzii și menit a procura proprietarului un venit modest dar sigur și de acea îi place, și ast-fel se obișnuiește la oțiu în loc de a 'și trudi mintea și corpul în speculațiuni comerciale și industriale, din care cauză capitalul intelectual și capitalul fisic, adica munca cu mintea și cu corpul, se perd saū se împrumutează, în dauna națiunii.

Nu sunt dar fără inconvenient nici împrumuturile în străinătate.

În fine, un împrumut nu este un venit propriū zis, ci un escont al veniturilor viitoare, provenind din domenii și din impozite. Decī în sfirșitul sfirșiturilor, tot cu aceste sorginți acoperim și împrumuturile.

4. *Vēnzarea bunurilor Statului.* — Trebuie să facem o distincțiune fundamentală în privința bunurilor alienabili ale Statului; de o parte avem pădurile și de altă parte cele-l-alte proprietăți rurale, pe cari statul le arendează și proprietățile urbane pe cari le dă cu chirie.

În ce privește pădurile, nici nu trebuie să ne gândim la vēnzarea lor, ele aū o altă menire într'o țară; menirea este: «Menținerea temperaturii în echilibru. corectând prin aceasta clima extremă; serviciul de adăpost; menținerea sorgintelor și regularea regimului apelor; conservarea solului pe coaste pentru a menține vegetațiunea și a garanta în mod fericit acțiunea apelor de scurgere; combaterea erosiunilor torenților și inundațiunilor; îmbunătățirea solului și în fine efectul bine-făcător asupra salubrități publice (1)

Cât despre moșii, vii, case, locuri, de sigur că este mai avantajos pentru stat a se scăpa de ele. Statul în această privință este un rău proprietar, rău cultivator, rău administrator. Funcționarii săi nu poartă interes unei bune administrațiuni, ba încă sunt interesați pentru ei, sunt incapabili, necompetenți, numiți

(1) A se vedea broșura d-lui George Stătescu., inginer forestier, intitulată *Influența și Importanța pădurilor în România, Craiova, 1884.*

dupe interese politice și nepotism. Licitațiile nu sunt o garanție suficientă. Arezile și chiriile nu se incasează cu stăruință.

Aceste bunuri vândute, încă produc Statului venituri prin impozite funciare, prin tacsele ce incasează în caz de mutațiuni de proprietate, fie între vii, fie prin succesiuni, prin tacsele ce percepe în caz de ipoteci și altele.

Nu este rău dar ca statul să alieneze aceste bunuri.

Timpul de criză însă nu e favorabil nici pentru aceste vânzări. Criza scumpește banii, îi face rari, prețul proprietăților este redus, vânzarea deci s'ar preface cu pagubă.

(Sfârșitul în Nr viitor)

N. At. Popovici.

ALFRED DE MUSSET.

LA CE VISEAZĂ FETELE.

(Comedie în două acte, în versuri)

(Urmare)

ACTUL ÎNTÂIU.

SCENA II.

Irus, la oglindă : **Spadil**, **Quinola**.

Irus.

Din doi, care nemernic a pus peruca mea,
Că modurile 'n ceafă o fac cu mult mai grea ?
Sunt plin de pudră ; ochii innoată ca 'n faină.

Quinola.

Eă nu.

Spadil

Nici eă.

Quinola

Eū unul, țineam de rădăcină.

Spadil

Eū pîeptănam.

Irus

Ca proști făcurăți amêndoi.

Ei!... Dați-mi haina-albastră și pantalonii noî.

Afurisită pudră!... Aptiū!... chiorăsc!...

(Stărnută)

Quinola (Deschizênd un dulap)

Stăpâne,

Dar bine, — cu chiloții aceștia cum rămâne?

Asupra lor tot gazul din lampă s'a vêrsat.

Spadil (Deschizênd un alt dulap)

Stăpâne, haina roșie, vedeți cum s'a pătat...

S'a cocoțat se vede d'asupra ei pisica.

Irus

O cer!... și-această pată nu ese cu nimica!

Ascultă, o idee în mîntea mi-a intrat.

Ce oră e?...

Spadil

Stăpâne, ceasornicul a stat.

Irus

O fi sunat, la masă?...

Quinola

Nu cred.

Spadil

Ba da!

Irus

'Mî-e teamă.

La fie-ce minută că vine și mă chiamă.

S'apoi, avem la masă un oaspete, cum știū.

Spadil

Imbracă-te în verde.

Quinola

Maî bine 'n cenuşiû.

Irus

Ce lună-avem acuma?

Spadil

Noembre, mi se pare.

Quinola

Ei aşî, Noembre!.. August.

Irus

Să facem o 'ncercare

Cu-aceste două haîne veniţi şi vă 'mbrăcaîi,

Şi amêndoi prin casă cu ifos vă plimbaţi,

Să ved ce fel vă şade.

(Servitorii se supun)

Spadil

Eû par'c'aşî fi un duce.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Quinola

Eû seamăn c'un ministru. Păcat că n'am şî-o cruce

La piept.

Irus (privindu'i)

Ce rêu le şade!... Spadil e un găscan,

Şi celă-l'alt s'arată umflat ca un curcan.

Cum să mă 'mbrac!...

Laerte (intrând)

Nepoate, eşti mare găgăuţă!

Ţi-ai dat pe cap cu pudră, de semenî c'o maimuţă.

Ce faci, de-alergî prin casă, in loc să te grăbeşti

Să vii la masă, unde eşti aşteptat...

Irus

Voestî

Să viû așa?... Nici rujul nu 'mî-am cusut. — Rêbdare;

Sunt ne 'nbrăcat; e vreme destulă mi se pare.

— Cum să mă 'nbrac, — ia spune?...

Laerte

Imbracă-te cum știi;

Aidem,... sunt toți la masă și numai tu 'ntârzii;
 O să găsești acolo un ténăr care vine
 Să 'mă ceară de soție o fată. Ia'l cu bine,
 Și nu căta să'l sperii cu îngânfarea ta.
 Să nu te porți cu densus cum știi a te purta.
 E cam fricos. și-i este în lume cam rușine;
 Dar alt-fel mi se pare băiat cum se cuvine.
 Ia seama. la 'ntâmplare de ți-o părea cam prost,
 De n'o avea la vorbă și la purtare rost,
 Să nu te ulți la densus pieziși. cu pipa 'n gură;
 Ascunde-ți. de se poate. sarcazmul din figură
 Și nu căta să 'ți lauzi averile ce ai...
 Parfumul pe vesminte te rog să nu'l mai dai,
 Să nu i se întâmple, vorbindu-ți. să stărnute.
 Mănuși să n'ai la masă, din modă sunt căzute.

Irus

Silit sunt prin urmare, plăcerea ca să 'ți fac,
 Să 'mă lepăd haina verde și 'n negru să mă 'nbrac!

Laerte

Nu, — n'am zis asta. Dracu să 'ți sia înbrăcăminte!
 Se vede, nepoțele, că ți-e scrintită mintea.
 Eū n'am vorbit de haine, de fapte ți-am vorbit.

Irus

Pot ști cum se numește ăst ténăr procopsit?

Laerte

Ce 'ți pasă!

Irus

Cum, ce 'mă pasă!..

Laerte

E!... Silvio!...

Irus

Prea bine.

Bre!... Silvio!... Ce nume!... frumos de tot!... Pe mine-
 Mă chiamă însă Irus... mai dulce e al meu.

Laerte

Cu tatăl sēū prieten am fost, de când sunt eū.
 Făcusem invoială, din vârsta cea mai crudă

Să ne unim copii și să ne facem rudă.
 În fine, dete cerul că are el un fiu
 Și eu am două fete.

Irus

Dar eu ce-o să deviu?
 Cum?... umbli dupe gineri, când ginere ca mine
 Să cați în toată lumea și nu găsești?

Laerte

Prea bine...

Avea-vei și tu partea : flăcău n'ai să rămâi,
 Dar Silvio s'aleagă din două mări întâiu.

SCENA III.

Grădina ducelui

Ninon, Nineta (În două boschete deosebite).

Ninon

Ah! vocea sa și-acuma în pieptul meu răsună!

Nineta

M'a sărutat!... Imi vine să plâng ca o nebună!

Ninon

Să veđ și 'n noaptea asta de va veni tot el...

Nineta

Oh! da!... În noaptea asta, nu voi dormi de fel.

Ninon

O tu! a cărui voce e plină de-armonie,
 Al cărui cânt auzul și inima sfășie,
 Veni-vei și-astă seară să 'mi cânti și să mă vezi?...
 Sau drumul fericirei voind să mi'l scurtezi,
 Vei rămânea ca visul ce piere într'o noapte?

Nineta

Nălucă îndrăzneată, cu răpitoare șoapte,
 Veni-vei și-astă seară să mă săruți sau nu?
 Sau farmecul ce-o clipă uimită mă ținu,
 A fost o mușcătură de șarpe, destinată
 Să 'mi venineze 'n suflet simțirea deșteptată.

Ninon

Pământul, apa, cerul, și-al nopței dulce vânt
 Mă farmecă și toate în armonie sunt;
 O voce cântă 'n pieptu-mi, ca o privighetoare,
 Văd silfii ce se joacă prin albele izvoare...
 Nu știu ce simt, dar totul în mine e amor.

Nineta

De ce când pe fântână s'apleacă 'ncetișor
 Zefirul, ce-î sêrută înmărmurita apă,
 În pieptul meu suspinul se turbură și 'mi scapă,
 Lăsându-mi o durere pe care n'o pricep.
 La fie-ce mișcare a frunzelor, încep
 Să tremur, și când teiul pe brațe 'mi zugrăvește
 Poetica lui umbră, imi pare că vorbește.
 Dar ce mă face oare să fug de sora mea?
 Simțirile acestea, le-o fi având și ea?...

(Va urma)

Th. M. Stoenescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICA TEATRALA

În sfârșit, la Teatrul Național, s'a făcut vacanță operetelor. — Fie-î durată cât de lungă! — Tragedia le-a luat locul, și *Pygmalion* se ridică pe sfărâăturile pieselor de rău gust. Tragedia *Pygmalion*, al cărei autor este D-nul G. Bengescu, — care însuși păcătuisese prin furnizarea mai multor traduceri de opere, — ne amintește de timpul când teatrul nostru era teatru, iar artistul artist.

Piesa, în general, este o concepțiune de mult merit; acțiunea este vie și atingătoare; sunt într'ênsa inspirațiunii Shakespeariene; — idei poetice și bine cugetate, situațiuni dramatice de artă și unele caractere bine definite. E de regretat numai că scenariul lasă de dorit și că versificația e incorectă în multe părți. Ritmul și rima bogată fac frumusețea și armonia unei bucăți de versuri, și când acestea nu sunt îngrijite, ori cât de frumoasă ar fi ideia, pierde din farmecul ei, ca un om frumos îmbrăcat în zdrețe, — și drept vorbind, preferi o proză sănătoasă de cât o versificație beteagă.

Șapo!, tragedia este cea mai înaltă expresiune de corectitudine a formei

și a fondului, și valoarea-i este zdruncinată, dacă corectitudinea în toate nu-i este observată.

Cu toate acestea, critica fie orî cît de aspră și de pretențioasă, nu poate să nu recunoască autorului o reușită cu totul superioară *Fântânei Blanduziei* și lui *Ovidiu*, de care s'a făcut atîta vîlvă în cei din urmă doi ani.

E o nenorocire însă, că publicul nostru aleargă vecinic dupe soare, tocmai atunci *cînd soarele e 'n nori*, iar cînd se află în toiul lui, se cufundă în fumul *Daciei*, ca să asculte babiloniile vicieimului *Nazat* !

A devenit o enigmă onorabilul P. T. Publicum, — cum îl numesc unii confracți, fără a descifra pe nedescifrabilul P. T. — Și enigma e cu atît mai grea de dezlegat, cu cît cei ce se pretind iubitori de Teatru, sunt mai greoi de-a merge la piese de valoare, și mai ușori de-a alerga la ușurinți de contrabandă literară.

Ar fi de dorit ca întreaga suflare reprezentată prin faimosul P. T. să se ridice puțin la înălțimea adevăratei arte, căci destul, din nenorocire, Teatrul Național s'a coborât la falsificarea ei.

Și iată, mai deună zi *Martial* al D-lui Urechia a făcut începutul cel bun ; iar astăzi *Pygmalion*, continuă.

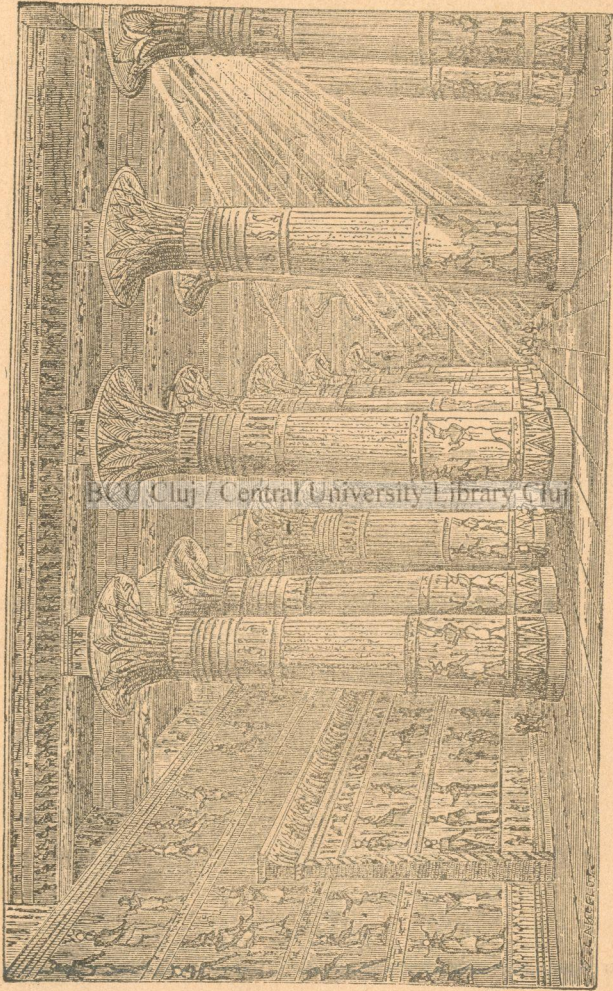
Artiștii mai ales, între care D-nii Notara și Manolescu, merită a fi văzuți în această nouă producțiune, pe care au interpretat-o cu mult succes.

Am dori să ne ocupăm cu de-amănuntul atît despre piesă cît și despre execuțiunea artiștilor, — dar pînă ce spațiul ne va permite, într'un număr viitor, ne mărginim a spune Comitetului Teatral că ast-fel trebuie să'și înplinească misiunea, prin prezintări de piese ca *Pygmalion* și alte opere adevărat literare, — și apoi a-i atrage atențiunea și mai mult asupra acestui punct, ca nu care cum-va să se deoache din nou.

d'Artanian.

NOTA REDACȚIEI

Romanțul *Elena* de Bolintineanu, pe care îl publicăm în numărul acesta, cu oare care modificări, imperios reclamate de transformarea literară a limbii, fiind cea mai bună și cea mai populară dintre producerile nemuritorului poet, — va fi citită cu atît mai mult interes, cu cît edițiunea ei este cu desăvârșire sleită. Publicînd-o, realizăm în același timp unul din punctele esențiale ale programei noastre, de a desmormenta operele de valoare ale trecutului, aproape necunoscute de generațiunea actuală.

Sala hypostila a unui templu

BCU Cluj / Central University Library Cluj